

Uchwała Nr XXVII/229/21
Rady Gminy Dźwierzuty
z dnia 04 lutego 2021 r.

w sprawie uchwalenia gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy Dźwierzuty na 2021 rok.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2020 poz. 713 ze zm.), art. 4¹ ust. 2, ust. 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. 2019 poz. 2277 ze zm.) ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (t.j. Dz.U. 2019 poz. 2365 ze zm.) Rada Gminy Dźwierzuty uchwala, co następuje:

§ 1.

Uchwala się gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy Dźwierzuty na 2021 rok, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dźwierzuty.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2021 r.

Przewodniczący Rady Gminy

Arkadiusz Aleksander Nosek

**GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI
I
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH
NA ROK 2021 NA TERENIE GMINY DŹWIERZUTY**

WPROWADZENIE

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2021 stanowi zestawienie działań do realizacji przez Gminę Dźwierzuty głównie w oparciu o ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2019 poz. 2277 ze zm.), a także określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z używania alkoholu.

Zakres zadań z obszaru profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych oraz promocji zdrowia, realizatorzy oraz źródła finansowania wskazane są w kilku ustawach, m.in. w ustawie o zdrowiu publicznym oraz wcześniej wspomnianej ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Wyznaczają one politykę wobec substancji psychoaktywnych na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym, a zadania w nich wskazane uwzględniane są w narodowych i krajowych programach profilaktyki, z których najszerszym jest Narodowy Program Zdrowia. Działania z zakresu profilaktyki na szczeblu lokalnym realizowane są poprzez gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Źródłem finansowania działań jest budżet gminy oraz środki dodatkowe uzyskanie z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż detaliczną alkoholu.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest kontynuacją zadań i kierunków podjętych w latach ubiegłych oraz skierowany jest do wszystkich grup społecznych, których dotyczy problem alkoholowy lub zagrożonych prawdopodobieństwem jego wystąpienia. Charakteryzuje go wielopłaszczyznowe podejście do problemu, które jest niezbędne w przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów generowanych przez alkohol.

Problem alkoholowy (alkoholizm) według WHO to "wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą".

Podstawowym celem i założeniem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest zapobieganie powstawaniu i rozszerzaniu się zjawiska patologii społecznej w szczególności nadużywania alkoholu i przemocy domowej oraz zmniejszenie rozmiarów aktualnie występujących zagrożeń w tej mierze. W zakresie przeciwdziałania

alkoholizmu nadrzędnym celem w społeczności gminnej jest promocja zdrowia poprzez zmniejszenie liczby osób uzależnionych i nadużywających alkoholu. Należy uświadomić mieszkańcom Gminy skutki jakie niesie za sobą uzależnienie. Celem priorytetowym jest wydłużenie życia w zdrowiu, poprawa zdrowia poprzez zwiększenie ilości osób podejmujących leczenie we wczesnej fazie choroby alkoholowej.

Spośród wielu problemów społecznych, jakie występują w naszej gminie, problemy związane z nadużywaniem alkoholu mają szczególne znaczenie. Jest to problem tym poważniejszy, że większość osób nadużywających alkoholu czy uzależnionych od alkoholu nie chce podejmować leczenia, a wielu nie jest świadoma, że już dawno przekroczyła próg nieszkodliwego używania substancji.

Spożywanie alkoholu ma istotny wpływ na funkcjonowanie rodziny, zdrowie fizyczne i psychiczne zarówno jednostek jak i rodzin, a ich konsekwencje dotyczą nie tylko osób uzależnionych, ale wpływają na ogół populacji. Nadużywanie alkoholu powoduje wiele szkód społecznych, takich jak zakłócenie bezpieczeństwa publicznego, przestępczość, wypadki samochodowe, przemoc w rodzinie, ubóstwo i bezrobocie. Problem alkoholowy wśród współczesnych społeczeństw jest problemem o bardzo szerokim zasięgu. Codzienne obserwacje, a także doniesienia prasowe i telewizyjne pokazują, że u źródeł wielu tragicznych zdarzeń poruszających opinię publiczną znajduje się alkohol. Wypadek spowodowany przez nietrzeźwego kierowcę, nastolatki spacerujące po mieście z alkoholem w ręku, dziecko pobite przez pijanego rodzica – to tylko niektóre z problemów, gdzie w tle znajduje się alkohol. Ważnym zadaniem jest pomoc rodzinom, które są dotknięte problemem alkoholizmu. Pomagać, to przede wszystkim zapobiegać, czyli edukować, uświadamiać i wskazywać alternatywne formy spędzania wolnego czasu oraz radzenia sobie z konfliktami i trudnymi sytuacjami. Ważne jest to, aby wspierać młodzież w kształtowaniu prawidłowych postaw, aby stroniła od substancji uzależniających, uczenie mówienia "nie" w sytuacji gdy młody człowiek poddany jest presji otoczenia.

Uzależnienie od alkoholu wciąż stanowi w Polsce poważny problem. Według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w naszym kraju żyje około 800 tysięcy osób uzależnionych od alkoholu, co stanowi około 2% całej populacji. Do osób pijących szkodliwie zaliczyć można natomiast 2-2,5 miliona osób, tj. 5-7% populacji. Co niepokojące, na przestrzeni ostatnich lat obserwowany jest wzrost średniego spożycia alkoholu przeliczanego w litrach na jednego mieszkańca. Osoby nadużywające alkoholu oprócz tego, że sami narażeni są na różnego rodzaju problemy, stwarzają zagrożenie dla innych osób. Ze względu na skalę, jak i obserwowane negatywne konsekwencje, alkoholizm uznaje się w Polsce za problem społeczny. Oprócz skutków związanych ze sferą zdrowia fizycznego i psychicznego, nadużywanie i uzależnienie od alkoholu niesie za sobą również inne konsekwencje, które ponoszą nie tylko same osoby pijące, ale także osoby

w ich otoczeniu. Wśród negatywnych następstw spożywania alkoholu, jego nadużywania i uzależnienia w sferze społecznej wymienić można: cierpienie rodzin, wykluczenie społeczne, negatywny wpływ na wychowanie dzieci, problemy osób dorastających w rodzinach alkoholowych, cierpienie ofiar wypadków drogowych i przestępstw, zaburzone relacje społeczne, obniżenie jakości i wydajności pracy, czy też destrukcyjny wpływ alkoholu na rozwój dziecka w okresie prenatalnym. Konsekwencje problemu alkoholowego są wieloaspektowe, mają szeroki zasięg i wymagają podejmowania systemowych, interdyscyplinarnych działań zaradczych, skierowanych na czynniki ryzyka tkwiące zarówno w samej jednostce, jak i w jej otoczeniu społecznym.

Zgubne skutki nadmiernego spożywania alkoholu:

- alkohol jest przyczyną występowania około 200 różnego typu chorób, w tym niektórych nowotworów,
- alkohol jest trzecią co do częstości przyczyną zgonów na świecie (z powodu urazów, wypadków, samobójstw i chorób),
- istnieje wysoka zależność pomiędzy uzależnieniami od alkoholu, a bezrobociem, niższym statusem socjoekonomicznym, niskim poziomem wykształcenia, wypadkami i przemocą interpersonalną.

I. DIAGNOZA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH WYSTĘPUJACYCH W GMINIE

Problem alkoholowy wśród współczesnych społeczeństw jest problemem o bardzo szerokim zasięgu. Alkohol jest przyczyną wielu problemów społecznych, rodzinnych, zwłaszcza takich jak przemoc domowa, rozpad rodziny, rozwody, zaburzenia zachowań, zaniedbywanie dzieci, bezrobocie, ubóstwo i zachowania kryminalne.

Diagnozę problemów alkoholowych na terenie Gminy Dźwierzuty w celu opracowania programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na rok 2021 oparto na badaniach, które zostały przeprowadzone w pierwszej połowie 2020 r. przez firmę Oficyna Profilaktyczna z Krakowa na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dźwierzutach i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dźwierzutach.

Istotą badania było poznanie opinii oraz postaw mieszkańców gminy Dźwierzuty na temat problemu alkoholowego, przemocy domowej, rówieśniczej oraz profilaktyki. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród trzech grup społecznych: dorosłych mieszkańców gminy Dźwierzuty, uczniów oraz sprzedawców napojów alkoholowych. Każda grupa respondentów wniosła coś nowego względem badanych zagadnień i pozwoliła na ich lepszą diagnozę oraz głębsze zrozumienie. W badaniach łącznie wzięło udział 347 osób (dorośli mieszkańcy – 100 osób, uczniowie – 237, sprzedawcy – 10 osób).

Ponadto dokonano analizy problemu alkoholowego na terenie gminy na podstawie sprawozdań z realizacji Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2016 – 2020.

1. PROBLEM ALKOHOLOWY I PROBLEM PRZEMOCY Z WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW GMINY DŹWIERZUTY

Skala problemów alkoholowych zależy w znacznej mierze od postaw społeczeństwa wobec alkoholu, wiedzy na temat zagrożeń wynikających z picia alkoholu, a także wielkości spożycia napojów alkoholowych. Aby zmierzyć się z problemami alkoholowymi na terenie gminy warto jest ich skalę i specyfikę poddać dokładnej diagnozie.

W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie Gminy Dźwierzuty, wzięło udział 100 mieszkańców mających powyżej 18 lat.

Spśród badanych 60% stanowiły kobiety, 40% mężczyźni. Najliczniejszą część badanej społeczności stanowiły osoby w wieku 26-35 lat (29%) oraz 36-45 lat (22%). Ankieterzy w wieku 46 - 55 lat tworzyli grupę 20% badanych, zaś 15 % respondentów znajdowało się między 56 a 65 rokiem życia. 11% badanej populacji miała 65 lat, a 3% mniej niż 25 lat.

Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem wyższym (37%), 26% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci z wykształceniem średnim lub pomaturalnym, 23% z wykształceniem podstawowym, natomiast 2% ankietowanych zakończyło swoją edukację na poziomie gimnazjum.

W badaniu diagnozującym problemy społeczne występujące na terenie gminy Dźwierzuty, wzięły udział zarówno osoby zatrudnione w instytucji publicznej - rządowej lub samorządowej (35%), przedsiębiorstwie prywatnym (20%), osoby bezrobotne (19%), będące na emeryturze/rencie (17%), prowadzące własną działalność gospodarczą (5%) oraz zatrudnione w rolnictwie (4%).

Analiza sytuacji materialnej badanej grupy pokazuje, że nieco ponad połowa dorosłych mieszkańców Gminy jest z niej zadowolona - 41% ocenia ją dobrze, a 13% bardzo dobrze. 29% określiło swoją sytuację materialną jako ani dobrą, ani złą, natomiast posiadanie złej i bardzo złej sytuacji materialnej dotyczy 17% respondentów.

Stan cywilny osób biorących udział w badaniu przedstawia się następująco: większość respondentów jest zamężnych/żonatych (51%), 28% badanych to panny/kawalerowie, 11% stanowią osoby rozwiedzione, natomiast 10% - wdowy/wdowcy.

Celem określenia skali problemu alkoholizmu w Gminie Dźwierzuty, poproszono dorosłych mieszkańców o oszacowanie jak często piją alkohol. Możemy zauważyć, iż do codziennego picia przyznało się 11% mieszkańców. 14% sięga po alkohol kilka razy w tygodniu, 10% respondentów – raz w tygodniu, 15% - kilka razy w miesiącu, 7% - raz w miesiącu, natomiast 30% - kilka razy

w roku. Abstynencję zadeklarowało zaledwie 13% mieszkańców.

Następne pytanie zadane respondentom dotyczyło rodzajów napojów alkoholowych, które dorośli mieszkańcy piją najczęściej. Możemy zauważyć dosyć zróżnicowany rozkład odpowiedzi. Wśród osób, które przyznały się, że spożywają alkohol, najpopularniejszym napojem jest piwo (53 osoby, tj. 62%). Wino spożywa 46 osób, tj. 53%, wódkę 24 osoby, tj. 28%. Nieco mniej popularne w wyborze dorosłych mieszkańców są nalewki (10 osób, tj. 12%), likiery (8 osób, tj. 9%), whisky (6 osób, tj. 7%), alkohol własnej roboty (3 osoby, tj. 3%) oraz alkohol spoza legalnego źródła (2 osoby, tj. 2%).

W diagnozie alkoholizmu, obok częstotliwości spożywanego trunku, istotnym wskaźnikiem tego problemu są także codzienne porcje spożywania alkoholu. Spożycie alkoholu opisywać można w gramach wypitego alkoholu lub też posługując się miarą porcji standardowej. Przyjmuje się, że w Europie porcja taka zawiera zwykle 10 g czystego alkoholu. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10 g czystego alkoholu, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5%, w ok. 100 ml wina o mocy 12% oraz w ok. 30 ml. wódki o mocy 40%. Jak wynika z odpowiedzi większość z respondentów deklaruje, że w dniu, w którym spożywa alkohol wypija 1-2 porcje tego napoju (49 osób, tj. 57%). Nieco mniej mieszkańców wskazało na 3-4 porcje (29 osób, tj. 34%), 5-7 porcji (5 osób, tj. 6%) oraz 8-10 porcji (3 osoby, tj. 3%). Żaden z mieszkańców nie przyznał się do spożywania dużych ilości alkoholu, tj. 11-13 porcji i więcej.

Interesująca zdaje się być także kwestia wykonywania obowiązków w pracy pod wpływem alkoholu. Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że większość mieszkańców nigdy nie pracowała w stanie nietrzeźwości (61 osób, tj. 71%). Do takiego zachowania przyznało się 25 badanych (29%), wśród których 6 ankietowanych (7%) stwierdziło, że miało to miejsce raz, w przypadku 13 osób (15%) zdarzało się sporadycznie, a w przypadku 6 zdarza się często (7%).

Kolejną analizowaną w diagnozie kwestią było prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu. Większość respondentów zadeklarowało, że nigdy nie kierowało pojazdem w stanie nietrzeźwości (61 osób, tj. 72%), na uwagę zasługuje jednak fakt, że 12 osobom (14%) zdarzyło się to raz, 6 badanych (7%) zdarza się to sporadycznie i również 6 osobom (7%) – zdarza się to często.

Przyznanie się do prowadzenia pojazdu pod wpływem alkoholu jest drażliwą kwestią, dlatego respondenci nie są chętni do takich deklaracji. W takim przypadku warto zapytać badanych o to, czy zdarzyło się im być świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd w stanie nietrzeźwości. Okazuje się, że 65% respondentów było świadkiem prowadzenia pojazdu przez osoby nietrzeźwe. 21% badanych wskazało na odpowiedź „rzadko”, 22% stwierdziło, że było tego świadkiem czasami, 17% - często, a 5% - bardzo często.

Interesująca wydaje się także kwestia poglądu badanej społeczności na szkodliwość picia alkoholu w ciąży. W jednym z pytań poproszono ankietowanych o wyrażenie swojej opinii na temat

wpływu spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na rozwój dziecka. Zebrany materiał badawczy wykazał, że wśród niektórych mieszkańców Gminy, występuje brak świadomości w tym zakresie. Na uwagę zasługuje jednak fakt, iż "nie wiem" zaznaczyło aż 10% badanych, natomiast 2% jednoznacznie stwierdziło, że picie alkoholu w ciąży nie ma wpływu na rozwój dziecka. Respondenci zostali również poproszeni o określenie, czy zauważyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy na terenie swojej miejscowości, kobiety w ciąży spożywające alkohol. Do bycia tego świadkiem przyznało się 21% respondentów, w tym 8% było obserwatorem takiej sytuacji rzadko, 10% - czasami, 2% - często, natomiast 1% bardzo często.

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o przekazanie opinii dotyczącej ewentualnego ograniczenia liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych znajdujących się na terenie Gminy. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że za ograniczeniem ilości punktów jest 21% badanych, 41% jest przeciwnego zdania, natomiast 38% zaznaczyło odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Z przeprowadzonych badań wynika, że na terenie Gminy Dźwierzuty problem alkoholowy jest dość powszechny. Badania wskazują, że odsetek dorosłych mieszkańców spożywających alkohol to 87% badanych, natomiast odsetek dorosłych mieszkańców spożywających alkohol z dużą częstotliwością (kilka razy w tygodniu lub codziennie) to 25% badanych. Niepokojący jest odsetek dorosłych mieszkańców, którzy wykonywali obowiązki służbowe od wpływem alkoholu, który stanowi aż 25 % badanych. Z kolei kolejną niepokojącą kwestią jest odsetek dorosłych mieszkańców, którzy prowadzili pojazdy pod wpływem alkoholu tj. 24% badanych oraz odsetek dorosłych mieszkańców twierdzących, że picie alkoholu w ciąży nie ma wpływu na rozwój dziecka lub deklaruje brak wiedzy w tym zakresie tj. 12 % badanych.

Alkoholizm postrzegany jest jako jedno z ważniejszych zagrożeń wśród społeczności. Według Światowej Organizacji Zdrowia alkohol znajduje się na trzecim miejscu wśród czynników ryzyka dla zdrowia populacji, a ponad 200 rodzajów chorób i urazów wiąże się z jego spożywaniem. Choroby występujące na tle używania alkoholu to przede wszystkim: zapalenie wątroby, marskość wątroby, alkoholowe zespoły psychoorganiczne, zapalenie trzustki, przewlekłe psychozy alkoholowe, zespół Wernickiego - Krosakowa, napady drgawkowe, polineuropatia obwodowa, zaburzenia umysłowe i psychiczne, zaburzenia żołądkowe – jelitowe, nowotwory, choroby układu sercowo – naczyniowego, zaburzenia immunologiczne, choroby układu kostno – szkieletowego, dysfunkcje układu rozrodczego, szkody prenatalne. Corocznie z przyczyn bezpośrednio i pośrednio związanych z używaniem alkoholu umiera w Polsce około dziesięć tysięcy osób, z czego połowa przypada na zgony spowodowane bezpośrednio picciem alkoholu.

Pomoc dla osób uzależnionych i nadużywających alkoholu polegać powinna zarówno na prowadzeniu edukacyjnych programów profilaktycznych wśród różnych grup społecznych oraz szerzeniu świadomości wśród społeczeństwa, polegającym na propagowaniu ograniczonego spożycia

alkoholu, a także na szerokim informowaniu o zgubnych skutkach spożywania alkoholu – patologiach społecznych, rujnacji zdrowia psychicznego i fizycznego, trudnościach, jakich przysparza leczenie alkoholizmu.

Osoby uzależnione i wyrządzające swoim piciem poważne szkody społeczne, a niechące dobrowolnie poddać się leczeniu odwykowemu mogą być zgłoszone do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w celu wszczęcia procedury sądowej zobowiązującej do leczenia.

Tabela nr 1

Liczba zleceń przeprowadzenia badania i wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i liczba wniosków skierowanych do Sądu o orzeczenie obowiązku leczenia odwykowego w Gminie Dźwierzuty w latach 2016 – 2020

Rok	Liczba zleceń przeprowadzenia badania i wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu przez biegłych lekarzy.	Liczba wniosków skierowanych do Sądu w celu orzeczenie obowiązku leczenia odwykowego.
2016	18	14
2017	17	12
2018	10	10
2019	8	8
2020	7	1

Szkody wynikające w rodzinach z problemem alkoholowym ponoszą przede wszystkim dzieci. Życie w rodzinie w której nadużywany jest alkohol często wiąże się z niskim statusem socjoekonomicznym, chronicznym stresem, znacznie ograniczonymi możliwościami zdobywania wykształcenia i kariery zawodowej. Dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem alkoholowym często wymagają specjalistycznej terapii (także w życiu dorosłym).

Tabela nr 2

Liczba środowisk z problemami alkoholowymi objętych pomocą przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dźwierzutach w latach 2016 -2020

Rok	Liczba środowisk
2016	80
2017	88
2018	80
2019	69
2020	69

W rodzinach z problemem alkoholowym tj. w takich, w których co najmniej jedna osoba pije w sposób szkodliwy żyje 3 - 4 miliony osób, w tym 1,5- 2 mln dzieci, 2, 5 mln osób nadużywających alkohol, 700 - 900 tysięcy osób uzależnionych. Wśród najważniejszych konsekwencji życia w rodzinie w której istnieje problem alkoholowy wyróżnia się szkody: fizyczne, psychosomatyczne, psychologiczne, emocjonalne i psychospołeczne.

Szacunkowe statystyki dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie, wskazują na częsty związek aktów przemocy ze zjawiskiem uzależnienia i nadużywania alkoholu. Jak wynika z badań Instytutu Psychologii Zdrowia PTP, co najmniej w 66% rodzin z problemem alkoholowym dochodzi do aktów przemocy.

Przemoc jest intencjonalnymi i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „Przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narażające szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Przemoc może przybierać różne formy. Wyróżnia się przemoc fizyczną, psychiczną, ekonomiczną, seksualną i zaniedbanie. Skutki przemocy są dla osób jej doznających długotrwałe i istotnie wpływają na ich codzienne funkcjonowanie. Realizowane na przestrzeni lat badania i prowadzone statystyki pokazują, że problem ten dotyka rocznie dziesiątki tysięcy osób. Warto przy tym pamiętać, że jest to bardzo wrażliwy temat i ludzie nierzadko boją się lub wstydzą przyznać, że dotyczy ich bezpośrednio. Jak wynika z danych statystycznych odnoszących się do przemocy w rodzinie gromadzonych przez policję, w 2019 roku ogólna liczba osób doznających przemocy kształtowała się na poziomie 88 032. O skali problemu przemocy świadczą również badania przeprowadzone w 2014 roku na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. Wynika z nich, że co trzeci respondent zna osobiście w swoim otoczeniu/sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszał lub wie, że dochodzi w nich do różnych form przemocy wobec kobiet. Przypadki przemocy wobec mężczyzn zna natomiast co piąty ankietowany. Z deklaracji osób biorących udział w badaniu wynika, że odsetek osób doświadczających przemocy w ciągu całego swojego życia kształtował się na poziomie 24,7%. Przemoc w rodzinie stanowi jeden z poważniejszych problemów współczesnych państw na całym świecie. Przeciwdziałanie temu zjawisku powinno zajmować więc priorytetowe miejsce wśród zadań realizowanych zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym.

Z diagnozy przeprowadzonej wśród dorosłych mieszkańców Gminy Dźwierzuty wynika, że 37% badanych zna kogoś we własnym otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu. Skala problemu przemocy w gminie Dźwierzuty została zweryfikowana również dzięki odpowiedziom respondentów na pytanie o to, czy zdarzyło im się doświadczyć tego problemu. Z zebranych danych wynika, że kiedykolwiek w życiu przemocy doznało 29% badanych mieszkańców, wśród których 13% stanowią badani, którym sytuacja taka zdarzyła się w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie.

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że najczęściej doznawanym rodzajem przemocy była przemoc psychiczna – wskazało na nią 22 badanych tj. 79%. Przemocy fizycznej doświadczyła nieco ponad połowa ankietowanych (15 osób, tj. 54%), przemocy ekonomicznej oraz mobbingu 4 osoby (14%), natomiast zaniedbania 3 osoby (11%).

Spytano respondentów również o to, kto stosował wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego wykazała, że najwięcej osób doznało przemocy ze strony partnera/partnerki (9 osób, tj. 32%). W dalszej kolejności badani wskazali na dziecko/dzieci (8 osób, tj. 29%), brata (4 osoby, tj. 14%), pracodawcę, nieznajomego (3 osoby, tj. 11%), mamę, tatę oraz męża/żonę (2 osoby, tj. 7%). Wybór ankietowanych jednokrotnie padł również na kolegę/koleżankę z pracy (1 osoba, tj. 4%).

Na pytanie o miejsce doświadczenia przemocy, najwięcej odpowiedzi padło na dom (22 osoby, tj. 79%). W mniejszym stopniu deklarowano doznanie tego problemu w pracy (6 osób, tj. 21%) i miejscu publicznym (1 osoba, tj. 4%). Uczelnia nie została ani razu wskazana przez badanych.

Zebrane w procesie badawczym dane pokazują, iż do stosowania przemocy przyznała się podobna część badanych, jak w przypadku doznawania przemocy –na pytanie „czy kiedykolwiek doszło do sytuacji, gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby” twierdzącej odpowiedzi udzieliło 30% ankietowanych, w tym 9% stwierdziło, iż miało to miejsce w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie.

W dalszej kolejności poproszono badanych mieszkańców o określenie, jakiego rodzaju zastosowali przemoc. Wśród najczęstszych deklaracji znalazła się przemoc psychiczna (20 osób, tj. 67%) oraz przemoc fizyczna (13 osób, tj. 43%). Na zaniedbanie wskazały 2 osoby (7%), z kolei na przemoc ekonomiczną 1 osoba (3%).

Mieszkańcy najczęściej przyznawali się do stosowania przemocy wobec partnera/ partnerki (10 osób, tj. 36%). 6 respondentów wskazało na dziecko/dzieci (21%), 4 na kolegę/koleżankę z pracy oraz męża/żonę (14%), natomiast 3 na rodziców i rodzeństwo (11%). Pojedyncze odpowiedzi padły również na dziadków, nieznajomych oraz inne osoby (znajomi) (25%).

Odpowiedzi respondentów na następne pytanie pokazują aktualną skalę przemocy występującej wśród rodzin na terenie gminy Dźwierzuty. Jak wynika z uzyskanych danych, przemoc domowa dotyczy 14% dorosłych mieszkańców biorących udział w badaniu. Wśród respondentów znalazły się również osoby, które miały trudność w jednoznacznym określeniu, czy w ich domu występuje ten problem – stanowiły one aż 15% ogółu.

Kolejną analizowaną w diagnozie kwestią była opinia dorosłych mieszkańców Gminy, na temat stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci. W odniesieniu do prezentowanych danych warto zwrócić uwagę, że wśród części respondentów występuje tolerancja przemocy jako metody wychowawczej – kary fizyczne popiera 12% badanych, z kolei 18% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy. Jednoznacznie negatywnie ocenia tego typu zachowanie 70% mieszkańców.

Analizując uzyskane w tym obszarze wyniki badań można stwierdzić, że problem związany z przemocą występuje na stosunkowo wysokim poziomie. Niepokojące jest to, że blisko co trzeci z dorosłych mieszkańców Gminy, nie ocenia jednoznacznie negatywnie stosowania kar fizycznych wobec dzieci jako metody wychowawczej, 6% badanych stosowało przemoc wobec dziecka/dzieci i znaczny odsetek ankietowanych zadeklarował doznanie oraz stosowanie przemocy.

Tabela nr 3

Liczba założonych Niebieskich Kart na terenie Gminy Dźwierzuty w latach 2016 - 2020

Rok	Ilość założonych Niebieskich Kart
2016	24
2017	17
2018	8
2019	8
2020	7

Tabela nr 4

Ilość porad terapeutycznych udzielonych w Punkcie Informacyjno - Konsultacyjno w Dźwierzutach w latach 2016-2020

Rok	Uzależnieni	Współuzależnieni	Ofiary przemocy	Sprawcy przemocy	DDA	Łącznie przyjętych
2016	176	42	10	0	6	234
2017	116	37	15	2	7	177
2018	83	24	6	4	8	125
2019	100	22	4	2	9	137
2020	135	15	0	4	8	162

Kilka osób w czasie spotkań w Punkcie Konsultacyjno - Informacyjnym w Dźwierzutach zostało zmotywowanych do podjęcia terapii na Oddziale Terapeutycznym w Olsztynie, które zostały skierowane po uprzednim ustaleniu terminu z Kierownikiem Oddziału Terapeutycznego. Konsultacje i wsparcie terapeutyczne cieszy się dużym zainteresowaniem ponieważ klientów Punktu z reguły nie stać na dojazdy do pobliskiego Szczytna by skorzystać z porady terapeutycznej. Obecna oferta Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego stała się bardziej interdyscyplinarna, a jego zadaniem jest zdiagnozowanie problemów całej rodziny i zaplanowanie pomocy dla wszystkich jej członków.

W związku z koniecznością przeciwdziałania zagrożeniom związanym z COVID-19 do odwołania zmieniła się forma udzielania porad terapeutycznych i porad prawnych w Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnych w Dźwierzutach dla osób uzależnionych, współuzależnionych i ofiar przemocy. Porady terapeutyczne udzielane są zdalnie (telefonicznie) w każdy poniedziałek w godzinach 7.45 do 9.45. Natomiast osoby zainteresowane uzyskaniem porady prawnej proszone są o przygotowanie stosownego zapytania (z uwzględnieniem przedstawienia stanu faktycznego) w formie e-mail i przesłania je na adres kancelarii lub ośrodka pomocy społecznej (dane do kontaktu podane na stronie internetowej).

Tabela nr 5

Ilość porad prawnych udzielonych w Punkcie Informacyjno - Konsultacyjno w Dźwierzutach w latach 2016 – 2020

Rok	Uzależnieni	Współuzależnieni	Ofiary przemocy	Sprawcy przemocy	Łącznie przyjętych
2016	0	32	18	0	50
2017	1	30	22	0	53
2018	1	33	28	0	62
2019	1	34	13	0	48
2020	5	9	11	0	25

Tabela nr 6

Posiedzenia komisji – liczba rozpatrzonych spraw w latach 2016– 2020

Lp.	Posiedzenia Komisji	2016	2017	2018	2019	2020
1	Liczba posiedzeń komisji	17	15	13	15	12
2	Liczba rozpatrzonych spraw skierowanych do GKRPA	60	44	24	43	28

2. PROBLEM ALKOHOLOWY I PROBLEM PRZEMOCY Z PERSPEKTYWY UCZNIÓW

Znaczną grupą ryzyka w zakresie używania alkoholu stanowią młodzi ludzie. Spożywanie alkoholu jest rozpowszechnionym zachowaniem ryzykownym wśród osób niepełnoletnich, które doprowadza do upośledzenia czynności poznawczych tj. zdolności koncentracji uwagi, zapamiętywania. Konsumpcja alkoholu powoduje również podejmowanie zachowań ryzykownych, które są groźne dla życia i zdrowia. Spożywanie alkoholu przez polskich nastolatków kształtuje się na średnim poziomie w porównaniu z resztą Europy. Około 30% nastolatków przyznaje się do regularnego spożywania alkoholu.

Działania alkoholu na młode osoby:

- co 4 zabójstwo dokonane przez młodych ludzi było spowodowane stanem upojenia alkoholowego,
- młodzi ludzie znacznie szybciej się uzależniają,
- zakłóca procesy rozwojowe,
- zwiększa podejmowanie zachowań ryzykownych groźnych dla życia i wpływa negatywnie na ich czynności poznawcze – koncentrację uwagi, zapamiętywanie,
- może powodować spowolnienie wzrostu i zaburzenia,
- powoduje problemy emocjonalne.

Na pytanie, kiedy w przypadku konsumpcji alkoholu przez młodzież możemy mówić o nadużywaniu, odpowiedź brzmi: zawsze. Alkohol jest dla ludzi, ale dla zdrowych i dorosłych. Jerzy Melibruda w broszurce pt. "Tajemnice ETOH" pisze: "Zdaniem lekarzy i psychologów istnieje bardzo poważne uzasadnienie do tych ograniczeń. Nawet niewielkie ilości alkoholu, niegroźne dla dorosłych, mogą uszkadzać procesy rozwojowe dzieci i młodzieży. Dotyczy to nie tylko rozwoju biologicznego, ale również procesów związanych z uczeniem się i zapamiętywaniem oraz rozwojem uczuciowym. Gdy człowiek ma kilkanaście lat budują się fundamenty jego umysłu i osobowości. Metaforycznie można powiedzieć, że alkohol wypłukuje cement z tych fundamentów. W młodości powstaje mapa orientacyjna dla dalszej drogi życia – oszołomienie alkoholem dostarcza fałszywych informacji i drogowskazów. Jest to czas gdy człowiek odkrywa różne barwy uczuć - alkohol zamazuje różnorodność i bogactwo tęczy autentycznych przeżyć. Młody człowiek uczy się wiązać swoje przyjemne stany z alkoholem, a nie z konkretnymi wydarzeniami życiowymi i w ten sposób oddala się od rzeczywistości,. Młodzi ludzie zamiast odkrywać prawdę o sobie i życiu w naturalnych i autentycznych doświadczeniach osobistych uczą się pośpiesznego i złudnego manipulowania własnymi uczuciami i umysłem". Wielkość spożycia alkoholu przez młodych ludzi determinuje w przyszłości ogólny stan zdrowia społeczeństwa. Alkohol zaburza zdolność uczenia się, w związku z czym zbyt wczesne rozpoczynanie picia staje się bardzo często przyczyną trudności i niepowodzeń w nauce. Wywołując w sposób sztuczny stany emocjonalne alkohol powoduje hamowanie rozwoju

emocjonalnego i opóźnienie dojrzewania nastolatków. Spożywanie alkoholu przez młodych ludzi powoduje także bezpośrednie szkody indywidualne i społeczne. Jest ono przyczyną ryzykownych zachowań. Jak pokazują dane statystyczne, wzrasta liczba nieletnich sprawców, a także nieletnich ofiar przestępstw. W związku ze słabo ukształtowaną strukturą układu nerwowego młodzi ludzie cechują się słabszą tolerancją na alkohol. Powoduje to, iż nawet niewielkie dawki mogą wywołać niekontrolowane zachowania. Krótsza jest także droga do uzależnienia się. Spożywanie alkoholu przez młodzież przyczynia się do nasilenia zachowań aspołecznych, osłabia hamulce moralne, pobudza agresję. Alkohol jest główną przyczyną zgonów i inwalidztwa wśród młodych. Coraz częściej uczniowie widziani są w stanie nietrzeźwym, trafiają do izb wytrzeźwień. W związku z powyższym bardzo ważne jest podejmowanie działań profilaktycznych kierowanych do młodzieży.

Skuteczność podjętych działań profilaktycznych w istotnym stopniu będzie zależała od ich jakości. Niezbędnym było zatem zdobycie odpowiedniej wiedzy na temat zagrożeń, jakimi podlegają dzieci oraz sposobów przeciwdziałania ich skutkom.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym w pierwszej połowie 2020 r. na terenie Gminy Dźwierzuty wzięło udział 237 uczniów, gdzie 40% próby stanowili chłopcy, a 60% dziewczęta.

Wśród uczniów biorących udział w badaniu, taką samą część kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci mający 10-12 lat, jak i mający 13-15 lat (49%). Tylko 2% badanych zadeklarowało wiek mieszczący się w przedziale 16-18 lat. Natomiast jeśli chodzi o strukturę badanej próby w podziale na przynależność do danej klasy, dostrzegalne jest znaczne zróżnicowanie pod tym względem. 31% osób biorących udział w badaniu uczęszcza do V klasy szkoły podstawowej, 27% wskazało na klasę VI, 19% na klasę VII, natomiast 22% na klasę VIII.

Pierwsze z pytań skierowanych do uczniów, odnosiło się do częstotliwości spożywania przez młodych mieszkańców Gminy alkoholu. Zebrany materiał badawczy wykazał, że kontakt z nim miał co czwarty uczeń, tj. 26%. W grupie osób, które zadeklarowały sięgnięcie po alkohol, większość stanowią uczniowie, którzy spożywali go jednokrotnie (12%) oraz kilka razy (11%). 3% badanych piło alkohol wiele razy.

Uczniowie, którzy spożywali alkohol zostali poproszeni o określenie, w jakim wieku pierwszy raz po niego sięgnęli. Odpowiedzi respondentów są następujące: 16 osób wskazało na mniej niż 10 lat (26%), 35 osób na 11-13 lat (56%), natomiast 11 osób stwierdziło, że miało wówczas 14-16 lat (18%).

Kolejne pytanie zadane uczniom ze szkół znajdujących się na terenie gminy Dźwierzuty, odnosiło się do częstotliwości spożycia alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. W grupie osób, które sięgnęły w tym okresie czasu po alkohol, większość spożyło go 1-2 razy (9 osób, tj. 15%). 3 uczniów wskazało na 3-4 razy (5%), natomiast 1 osoba na więcej niż 7 razy (2%).

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że nastolatkom ze szkół na terenie gminy Dźwierzuty

najczęściej sięgali po piwo (48 osób, tj. 77%), ale znaczny odsetek wskazał również na szampana (32 osoby, tj. 52%), wódkę (22 osoby, tj. 35%) i wino (20 osób, tj. 32%). Jednocześnie możemy zauważyć, że po likier i nalewkę sięgnęło 6 osób (10%), natomiast po whisky 3 osoby (5%). W odpowiedzi „inne” uczniowie podawali, że pili również bimber, „setkę” i denaturat (2%).

Badania wykazały, że spośród uczniów, którzy spożywali alkohol, zdecydowana większość nie doświadczyła w związku z tym żadnych przykrych konsekwencji (54 osoby, tj. 87%). Wśród deklarowanych negatywnych doświadczeń najczęściej odpowiedzi padło na problemy rodzinne (6 osób, tj. 10%). Na wypadek lub uszkodzenie ciała, kłótnię lub bójkę i pogorszenie relacji koleżeńskich wskazały 2 osoby (3%), z kolei na problemy w szkole i z Policją 1 osoba (2%).

W ramach badań uzyskano również informację o sposobie otrzymania/zdobycia alkoholu przez uczniów. Na podstawie deklaracji badanych możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej byli alkoholem częstowani (28 osób, tj. 45%) oraz dostawali go do spróbowania od rodziców (25 osób, tj. 40%). Na dalszym miejscu pod względem liczby wskazań znalazła się prośba kogoś o jego kupno oraz kradzież rodzicom (8 osób, tj. 13%), a na kolejnym – kupienie sobie samemu (5 osób, tj. 8%). Najmniej uczniów stwierdziło, że dostało alkohol od starszych kolegów (3 osoby, tj. 5%). W odpowiedzi „inne” pojawiły się 2 odpowiedzi mówiące o przypadkowym spożyciu alkoholu: „przez przypadek”, „myślałem, że to woda na stole”.

W następnej kolejności uczniowie zostali poproszeni o ocenę dostępności alkoholu w swojej miejscowości. Zebrany materiał badawczy wykazał, że alkohol jest łatwy do zdobycia dla 39% ankietowanych, a trudny dla 24%. Natomiast ocena szkodliwości dla zdrowia alkoholu uczniów przedstawia się następująco: szkodliwość alkoholu dostrzega łącznie 78% badanych, ze szkodliwości alkoholu nie zdaje sobie sprawy 17% uczniów, a brak wiedzy na temat szkodliwości alkoholu ma 4%.

Uczniów poproszono również o odpowiedź na pytanie, jakie według nich mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu. Respondenci najczęściej wskazywali na zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (77%) oraz uzależnienie (75%). Innymi konsekwencjami według badanych są kolejno według liczby wskazań: nieodpowiednie towarzystwo (58%), pogorszenie relacji rodzinnych (55%), obniżenie efektywności nauki (50%), poważne kłopoty finansowe (41%), i pogorszenie relacji koleżeńskich (37%). 5% uczniów stwierdziło, że nie występują negatywne konsekwencje związane ze spożywaniem alkoholu, natomiast 14% nie potrafiło określić swojego stanowiska w tym zakresie ze względu na brak wiedzy.

W przypadku problemów związanych z alkoholem zdecydowana większość młodych mieszkańców Gminy zwróciłoby się o pomoc do rodziców/opiekunów (78%). Na drugim miejscu pod względem liczby wskazań znaleźli się nauczyciele (35%), natomiast na trzecim psycholog/pedagog szkolny (32%). Tylko 7% ankietowanych stwierdziło, że nie wie, gdzie mogłoby

uzyskać pomoc. Co dziesiąty ankietowany przyznał, że w razie tego typu problemów radziłby sobie sam (11%).

Biorąc pod uwagę powyższe podsumowanie wyników badań możemy stwierdzić, że problem spożywania alkoholu jest wśród uczniów z gminy Dźwierzuty widoczny, jednak niealarmujący. Z zebranych danych wynika, że bezpośredni kontakt z alkoholem nie miała bardzo duża część uczniów, a wśród tych, którzy po niego sięgnęli, wiele respondentów spróbowało go jednokrotnie i zostało nim poczęstowanych lub dostało do spróbowania od rodziców. Warto mieć na uwadze przede wszystkim to, że część uczniów nie ma świadomości na temat szkodliwości alkoholu i uznaje alkohol za łatwo dostępny.

Występowanie wielowymiarowych konsekwencji zachowań ryzykownych podejmowanych przez młodych ludzi niesie za sobą konieczność realizowania systematycznych działań profilaktycznych. Wśród następstw używania przez dzieci i młodzież alkoholu lub podejmowania innych zachowań ryzykownych wymienić można wzrost skali zaburzeń zachowania, straty ekonomiczne, wizerunkowe, konsekwencje prawne, zaburzenia relacji społecznych, uzależnienia, koszty ekonomiczne (np. leczenia, rehabilitacje), problemy edukacyjne, czy też zawodowe. Standardy skutecznej profilaktyki wskazują, że do zapewnienia trwałych rezultatów wskazane jest aby prowadzone działania profilaktyczne realizowane były z udziałem całej społeczności, a zwłaszcza rodziców i aby programy przeprowadzane były w trakcie wielu spotkań, przez wiele lat. Profilaktyka nie powinna opierać się na straszeniu, ale przekazywaniu rzeczywistej wiedzy, być dostosowana do wieku odbiorcy, a ich podstawą musi być rzetelnie przeprowadzona diagnoza. Co istotne, dla zwiększenia skuteczności, konieczne jest wykorzystanie w realizowanych działaniach profilaktycznych lokalnych mediów oraz technologii cyfrowych, a także podnoszenie dydaktycznych i profilaktycznych umiejętności nauczycieli, pedagogów oraz psychologów szkolnych.

Spożywanie alkoholu przez dzieci i młodzież może powodować różne problemy zdrowotne, wychowawcze, a także społeczne, które bez odpowiedniej profilaktyki, będą przybierały na sile. Spożywanie alkoholu przez osoby niepełnoletnie upośledza czynności poznawcze: koncentrację uwagi, zapamiętywanie, uczenie się, rozwój kontroli emocjonalnej. Prowadzi do podejmowania zachowań ryzykownych, groźnych dla życia i zdrowia, zakłóca proces rozwojowy, może również powodować spowolnienie wzrostu i zaburzenia hormonalne.

Zdarza się, że problem pogłębiają dorośli, którzy przyzwalają dzieciom na spożywanie alkoholu. Uczniowie często podkreślają, że pierwszym alkoholem poczęstowali ich rodzice. Nie bez znaczenia pozostaje fakt przysłowiowej lampki szampana w noc sylwestrową. Być może staje się to przyzwoleniem dla młodych, wchodzących w życie ludzi. Odnosząc się do zagadnienia skutków jakie może wywołać nadmierne spożycie alkoholu należy jednocześnie dołożyć wszelkich starań w celu

edukacji młodzieży o negatywnych skutkach picia alkoholu z jednoczesnym edukowaniem rodziców. Młodzież w zdecydowanej większości sięga po napoje alkoholowe przed pełnoletnością. Jest to zjawisko niepokojące nie tylko ze względu na szkody zdrowotne, ale również z uwagi na nieprzestrzeganie norm prawnych, które zabraniają sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieletnim.

Istnieją czynniki ryzyka tkwiące w środowisku, rodzinach uczniów i samych uczniach. Są to ubóstwo, bezrobocie, dysfunkcje, przyzwolenie rodziców na napicie się alkoholu przez ich dzieci. Dla około połowy uczniów zasady domowe mogą nie być jasno określone. Ryzykiem może być duża ilość czasu spędzanego przez dzieci przy komputerze, grach komputerowych, grach na telefonie komórkowym. Ponadto korzystanie z internetu może być niekorzystnym źródłem wiedzy o alkoholu i środkach odurzających. Duży wpływ na opinie uczniów o środkach psychoaktywnych ma również przekaz medialny, szczególnie telewizja. Do przyczyn występowania zachowań ryzykownych u dzieci i młodzieży można między innymi zaliczyć: problemy materialne, utrzymujące się bezrobocie rodziców, trudny start młodzieży w samodzielne życie, niewystarczające środki finansowe instytucji wychowawczych, wzrost dostępności alkoholu i substancji psychoaktywnych, brak pozytywnych wzorów i ideałów, poczucie pustki, nudy, niepokoju, wpływ mediów, reklamy, patologie życia rodzinnego, niekorzystny wpływ grup rówieśniczych.

W działaniach profilaktycznych zwraca się szczególną uwagę na młodzież używającą alkoholu. Programy terapii dla młodzieży nie mogą opierać się na tych samych założeniach, co programy terapii dla dorosłych, tym bardziej, że większość młodych ludzi, którzy piją alkohol nie są osobami uzależnionymi. Młodzież wymaga innego podejścia, uwzględnienia w profilaktyce faktu używania różnych substancji psychoaktywnych, specyfiki wieku rozwojowego, konstruktywnego zagospodarowania wolnego czasu, uczestniczenia w grupach rówieśniczych. Rozwiązywanie problemów społecznych zarówno wśród dorosłych, jak i młodzieży oraz podejmowanie działań zapobiegających ich występowaniu, jest jednym z najważniejszych zadań każdej Gminy.

Sięganie po alkohol przez dzieci i młodzież w dużej mierze wiąże się z sytuacją jaka panuje w domu lub środowisku rówieśniczym. Dzieci i młodzież coraz częściej doświadczają przemocy domowej lub rówieśniczej.

Wyniki badań ogólnopolskich dotyczące krzywdzenia dzieci są niepokojące: siedmiu na dziesięciu nastolatków w wieku 11-17 lat doświadczyło w swoim życiu przynajmniej jednej z siedmiu kategorii krzywdzenia, przemocy ze strony bliskich dorosłych doświadczyło 41%, a świadkami przemocy domowej było 15% badanych uczniów. Doświadczanie przemocy w rodzinie niesie za sobą poważne konsekwencje zarówno w okresie dorastania jak i w dorosłym życiu. Mając na uwadze szeroko dostępną wiedzę o następstwach stosowania przemocy wobec dzieci, szczególnie niepokojące jest to, że część społeczeństwa nadal aprobuje stosowanie kar cielesnych w

procesie wychowania. Z Raportu Rzecznika Praw Dziecka z 2017 roku wynika, że połowa Polaków uważa (52%), iż są sytuacje kiedy dziecko należy ukarać kłapsem, a zdecydowani przeciwnicy takich zachowań stanowią jedynie co piątą społeczność (21%)³². Liczne konsekwencje zarówno dla zdrowia fizycznego, jak psychicznego niesie za sobą również przemoc rówieśnicza – najczęściej doświadczana przez dzieci i młodzież kategoria wiktyimizacji. Skalę zjawiska przemocy rówieśniczej prezentuje „Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci” zrealizowana przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę w 2018 roku. Skala zjawiska jest bardzo duża: ponad połowa uczniów (57%) padła ofiarą przynajmniej jednej formy przemocy rówieśniczej, najczęściej przemocy fizycznej, w dalszej kolejności przemocy psychicznej, napaści zbiorowej ze strony rówieśników, znęcania się i przemocy na randce. Konsekwencje doświadczania przemocy ze strony rówieśników mogą być tragiczne w skutkach. Do następstw tego należy nie tylko poczucie osamotnienia, czy też obniżenie samooceny, ale także depresja i myśli samobójcze. Biorąc pod uwagę powyższe informacje nie podlega wątpliwości, że diagnoza skali problemu przemocy wobec dzieci powinna być prowadzona systematycznie, aby wiedzieć, jak poważny jest to problem, czy wprowadzane rozwiązania profilaktyczne i pomocowe są skuteczne, i wreszcie aby zaplanować odpowiednie oraz skuteczne działania w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Kolejna część raportu miała na celu oszacowanie skali problemu przemocy wśród uczniów z gminy Dźwierzuty. Zbadaniu poddane zostały kwestie związane zarówno z przemocą domową, jak i rówieśniczą. Odpowiedzi respondentów na pierwsze pytanie pokazują, że kiedykolwiek w życiu przemocy doświadczyło 32% uczniów, w tym 11% w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie.

W celu pogłębionej analizy określono również, jakie osoby stosowały przemoc wobec uczniów. Na podstawie udzielonych odpowiedzi możemy stwierdzić, że ankietowani najczęściej doświadczali przemocy ze strony kolegów ze szkoły – przyznały to 33 osoby, tj. 49%. Znaczna część respondentów wskazała również na rodzeństwo (18 osób, tj. 26%) oraz znajomych (12 osób, tj. 18%). Doświadczenie przemocy ze strony rodziców zadeklarowała najmniejsza część badanych – 5 odpowiedzi padło na tatę (7%), a 2 na mamę (3%).

Z przeprowadzonych badań wynika, że przemocy fizycznej doświadczyło 45 uczniów (71%), przemocy psychicznej 27 osób (43%), zaniedbania 3 osoby (5%), natomiast przemocy seksualnej 2 osoby (3%).

W kolejnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o określenie, czy kiedykolwiek w życiu doszło do sytuacji, w której to oni zastosowali przemoc wobec innych osób. Niepokojący jest fakt, że na pytanie to, twierdzącej odpowiedzi udzielił co trzeci ankietowany, tj. 35%.

Badani uczniowie w dalszej kolejności zostali zapytani o rodzaj przemocy, jaką zastosowali. Możemy zauważyć, iż: przemoc fizyczną zastosowało 62 uczniów (81%), natomiast psychiczną 33

osoby (43%).

W dalszej kolejności analizie poddane zostały odpowiedzi uczniów na pytanie o to, wobec kogo zdarzyło im się stosować przemoc. Przeważająca część ankietowanych przyznała się do przemocy wobec swoich rówieśników – wskazało na to 51 osób, tj. 64%. Odpowiedzi 32 respondentów padły również na rodzeństwo (40%), 9 uczniów na inne osoby (22%), a 1 osoba na rodziców (1%). W odpowiedzi „inne” 1 uczeń stwierdził, że stosował przemoc w samoobronie i 1 osoba wpisała, że stanęła w czyjejś obronie.

Obraz jaki wyłania się z badania to znaczny odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy – przyznała to nieco ponad połowa respondentów (58%). Z udzielonych przez 19% uczniów odpowiedzi wynika, że zdarzenia takie w ich szkole mają miejsce rzadko, według 25% - czasami, a zdaniem 14% - często.

Z uzyskanych w procesie badawczym odpowiedzi wynika, że problem przemocy występuje w 2% domów uczniów. 2% wskazało na stosowanie przemocy wobec nich samych, 1% na to, że osobami jej doznającymi jest ich rodzeństwo. Jednocześnie możemy zauważyć, że aż 9% uczniów miało trudność w określeniu tego, czy w ich domu występuje przemoc.

Biorąc powyższe pod uwagę jednym z zadań, jakie powinno być realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych jest udzielanie pomocy psychologicznej dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym oraz problemem przemocy. W ramach budowania lokalnego systemu pomocy dzieciom z tychże rodzin ważnym elementem jest realizacja różnorodnych działań w tym m.in. prowadzenie świetlic realizujących programy profilaktyczne z elementami socjoterapii. Zadania związane z udzielaniem pomocy dzieciom z problemem alkoholowym i problemem przemocy powinny stać się priorytetem w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Większość osób intuicyjnie czuje, że profilaktyka ma sens. Potwierdzeniem jest chętnie przytaczane stwierdzenie, że "lepiej zapobiegać niż leczyć". Chcemy stosować profilaktykę w odniesieniu do własnego zdrowia, bo jest ono dla nas ważne. Tak samo istotne powinno być działanie na rzecz zdrowia psychicznego oraz fizycznego dzieci i młodzieży. Jakikolwiek zaniechanie jest tu nie do usprawiedliwienia. Trzeba wszelkimi środkami pomagać, a czasem także ratować dzieci i młodzież, by nie zagubiły się w otaczającym ich świecie. Skuteczność podjętych działań profilaktycznych w istotnym stopniu będzie zależała od ich jakości. Niezbędne było zatem zdobycie odpowiedniej wiedzy na temat zagrożeń, jakim podlegają dzieci oraz sposobów przeciwdziałania ich skutkom.

W związku z powyższym na rok 2021 w przypadku odwołania obostrzeń związanych z panującą pandemią koronawirusa zaplanowano działalność grup profilaktycznych z elementami socjoterapii. Ze sprawozdań prowadzących zajęcia wynika, że dzieci i młodzież chętnie w nich

uczestniczą i przychodzą punktualnie. Najchętniej biorą udział w zajęciach plastycznych, sportowych i wycieczkach. Dzieci i młodzież podczas zajęć mogą porozmawiać na różne tematy oraz mają możliwość spotkania. Zajęcia uczą aktywnego działania w grupie, współpracy, sprzyjają odreagowaniu napięcia, uczą nawiązywania przyjaźni. W grupie uczęszczającej na zajęcia dostrzegalne są rezultaty tj. zmniejszenie poziomu agresji, wzrost umiejętności panowania nad emocjami, wzrost umiejętności przygotowywania posiłków i wykonywania prac porządkowych, wzrost wiedzy z zakresu zdrowego odżywiania i zagrożeń używania substancji psychoaktywnych, zwiększenie poczucia odpowiedzialności za swoje zachowanie, rozwinięcie poczucia estetyki i kreatywności, wzrost zaufania do siebie i dorosłych, nabycie konstruktywnych sposobów radzenia sobie ze stresem oraz nabycie umiejętności rozwiązywania konfliktów. Na dotychczasowe zajęcia profilaktyczne z elementami socjoterapii zgłaszała się dość duża ilość dzieci i młodzieży chętnych do brania udziału. Według prowadzących praca wychowawcza i socjoterapeutyczna powinna być w dalszym ciągu organizowana z zachowaniem systematyczności.

Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych badań należy wskazać także zapotrzebowanie na edukację rodziców, podejmowanie akcji profilaktycznych oraz prowadzenie zajęć o tematyce uzależnień wśród dzieci i młodzieży - w tym nauka postaw asertywnych, zorganizowanie zajęć pozalekcyjnych, profilaktycznych i socjoterapeutycznych, promowanie zdrowego stylu życia, zainteresowań, hobby, prowadzenie zajęć sportowych, pogłębianie świadomości społecznej o szkodliwości spożywania alkoholu i innych środków uzależniających.

3. PROBLEM UZALEŻNIEŃ W GMINIE

W badaniu diagnozującym problemy społeczne wzięły udział również osoby pracujące w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych na terenie gminy Dźwierzuty. Ich udział w badaniu miał na celu sprawdzenie dostępności alkoholu dla mieszkańców niepełnoletnich oraz będących w stanie nietrzeźwości, a także zweryfikowanie wiedzy sprzedawców na temat ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącej się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. Ich wiedza jest niezwykle cenna ze względu na fakt, iż na co dzień spotykają się z osobami kupującymi napoje alkoholowe, w związku z tym są w stanie ocenić skalę problemu alkoholowego w gminie, ale również scharakteryzować grupę zagrożoną najbardziej problemem uzależnień alkoholowych.

W badaniu diagnozującym problemy społeczne w Gminie Dźwierzuty wzięło udział 10 sprzedawców, 6 kobiet i 4 mężczyzn. Wśród badanych największą grupę stanowili respondenci w wieku 41 - 60 lat (8 osób). 1 osoba wskazała na przedział wiekowy 26-40 lat i również 1 osoba stwierdziła, że ma więcej niż 61 lat. Zebrany materiał badawczy wykazał, że większość badanych pracuje w punkcie gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu powyżej 21 lat – na tą odpowiedź

wskazało 7 osób. 2 odpowiedzi padły na 11-20 lat, natomiast 1 na 1-5 lat.

W pierwszej kolejności respondentów poproszono o ocenę poziomu spożycia alkoholu na przestrzeni kilku lat. Uzyskane wyniki badań są następujące: 4 ankietowanych zauważyło zmniejszanie się poziomu spożycia, 2 osoby stwierdziły, że jest ono stałe, natomiast według kolejnych 2 badanych, spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w gminie Dźwierzuty wzrasta. W związku z czym można sadzić, że problem ten nie zaostrza się.

W dalszej kolejności sprzedawców poproszono o ocenę częstotliwości sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim w ich miejscowości. W tym przypadku respondenci byli prawie jednomyślni – niemal wszyscy stwierdzili, że takie sytuacje w ich Gminie nie mają miejsca (7 osób). Pozostali sprzedawcy zadeklarowali brak wiedzy w tym zakresie (3 osoby).

Interesowało nas również to, jak często zdarzało się, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez badanych punkcie. Analizując odpowiedzi na to pytanie można zauważyć, że według większości osób miało to miejsce raz lub kilka razy (8 osób), zdaniem 1 respondenta – wiele razy i według kolejnej 1 osoby takie sytuacje nie występowały.

Sprzedaż alkoholu osobom niepełnoletnim jest niezgodna z prawem. Jednak nie wszyscy ankietowani stosują się do tych przepisów. Przeprowadzone badanie wykazało, że 1 respondent był świadkiem na terenie gminy zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie, a z jego deklaracji wynika, że miało to miejsce kilka razy.

Zgodnie z Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, sprzedawcy napojów alkoholowych, mają obowiązek kontrolować dokumenty tożsamości klientów, w celu weryfikacji ich pełnoletniości. Na podstawie zebranych danych możemy zauważyć, że wszyscy sprzedawcy biorący udział w badaniu - za każdym razem w przypadku braku pewności co do wieku klienta - weryfikują go na podstawie dowodu osobistego.

Spytano respondentów również o to, jak często byli świadkiem prowadzenia pojazdu przez osobę znajdującą się pod wpływem alkoholu w miejscowości, w której pracują lub prowadzą działalność. Analizując uzyskane w procesie badawczym odpowiedzi widzimy, że świadkiem tego była połowa respondentów, w tym 4 osoby wskazały na odpowiedź „rzadko”, a 1 badany przyznał, iż miało to miejsce często.

Kolejną kwestią poddaną zbadaniu była częstotliwość prób zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe w punktach na terenie gminy Dźwierzuty. Zgodnie z wspomnianą wcześniej ustawą, w przypadku gdy klient znajduje się pod wpływem alkoholu, sprzedawca ma prawo odmówić mu sprzedaży napojów wysokoprocentowych, gdyż sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym jest niezgodna z prawem. Spośród ogółu badanych większość udzieliło na to pytanie twierdzącej odpowiedzi, w tym 2 osoby przyznały, że miało to miejsce wiele razy, z kolei według 6 osób - raz lub kilka razy.

W kwestionariuszu pojawiło się także pytanie o bycie świadkiem na terenie Gminy zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Zaledwie 2 osoby zadeklarowały bycie tego świadkiem, w tym 1 osoba przyznała, że miało to miejsce wiele razy i kolejny 1 respondent stwierdził, że raz.

Następne pytanie dotyczyło częstotliwości spożywania przez klientów alkoholu na terenie lub w pobliżu punktów sprzedaży. Nieco ponad połowa badanych przyznała, że takie sytuacje się zdarzają (6 osób), w tym 3 osoby wskazały, iż ma to miejsce rzadko i według kolejnych 3 osób czasami.

W dalszej kolejności respondentom zadano pytanie o to, jak często sprzedawcom zdarza się wzywać policję z powodu zakłócenia porządku przez osobę znajdującą się pod wpływem napojów alkoholowych, na terenie punktów sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy. 2 respondentów stwierdziło, iż takie sytuacje mają miejsce rzadko, natomiast pozostałe osoby nie miały potrzeby wzywania policji (8 osób).

Analizując odpowiedzi respondentów na pytanie dotyczące znajomości ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu możemy zauważyć, że: 4 badanych zna jej poszczególne zapisy, 5 sprzedawców bardzo dobrze ją zna, natomiast 1 osoba jedynie słyszała, że taka ustawa istnieje.

Właściciele punktów sprzedających napoje alkoholowe, mają obowiązek umieścić w widocznym miejscu w swoim sklepie informację o szkodliwości alkoholu. Badanie ankietowe pokazało, że taka wiadomość widnieje we wszystkich sklepach sprzedawców biorących udział w badaniu. Występowanie informacji o zakazie sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia, osobom nietrzeźwym oraz o zakazie sprzedaży na kredyt bądź pod zastaw, również zadeklarowali wszyscy respondenci.

Przed rozpoczęciem pracy w punkcie sprzedaży alkoholu, każda osoba powinna przejść szkolenie, które przygotowuje ich do pracy. Na pytanie „czy brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu?” udział w takim szkoleniu zadeklarowała połowa sprzedawców biorących udział w badaniu (5 osób). 4 badanych wskazało na odpowiedź „nie pamiętam”.

Ostatnie pytanie skierowane do sprzedawców napojów alkoholowych miało na celu zbadanie wiedzy respondentów na temat ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu. Na podstawie zebranych danych widzimy, że prawidłową wiedzę na ten temat ma 7 sprzedawców – stwierdzili oni, że zabrania się sprzedaży napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, niepełnoletnim oraz na kredyt lub pod zastaw. Pozostali respondenci zaznaczyli nieprawidłową odpowiedź (3 osoby).

Przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych badanie nie wykazało występujących w znacznym stopniu problemów sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim, a także wzrostu poziomu spożycia alkoholu przez mieszkańców Gminy na przestrzeni lat. Widoczny

jest natomiast problem prowadzenia pojazdów przez osoby nietrzeźwe oraz spożywania alkoholu w obrębie sklepów.

Administracyjne i prawne organizacje dostępności alkoholu, koncesjonowanie jego produkcji i sprzedaży jest jednym z najskuteczniejszych narzędzi ograniczenia zakresu problemów alkoholowych. Nadal duży zasięg ma zjawisko sprzedaży alkoholu nieletnim. Warto zaznaczyć, że w polityce wobec alkoholu chodzi o tworzenie takich regulacji prawnych, które nie będą tylko karały sprzedawców za sprzedaż alkoholu osobom niepełnoletnim, ale także zapobiegały temu zjawisku np. poprzez działania edukacyjne.

W roku 2019 przeprowadzono kontrolę w 6 punktach sprzedaży alkoholu na terenie Gminy Dźwierzuty. W czasie kontroli nie zaobserwowano rażącego naruszenia prawa przez osoby handlujące alkoholem. W niektórych punktach stwierdzono takie nieprawidłowości jak brak wyodrębnionych stoisk do sprzedaży alkoholu oraz brak wywieszonej informacji o szkodliwości spożywania alkoholu. W związku z powyższym zobowiązano podmioty do wyodrębnienia takich stoisk i wywieszenia informacji o szkodliwości spożywania alkoholu oraz pouczone podmioty z przepisów prawa wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Podczas przeprowadzonych kontroli przypominano również sprzedającym o sankcjach grożących za sprzedaż alkoholu osobie nieletniej i nietrzeźwej. W 2020 r. z uwagi na panującą pandemię koronawirusa odstąpiono od przeprowadzenia kontroli punktów sprzedaży alkoholu. Jednak Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dźwierzutach zorganizowała nieodpłatne szkolenie terenowe dla wszystkich sprzedawców napojów alkoholowych z terenu Gminy Dźwierzuty pt. "Odpowiedzialny sprzedawca". Celem szkolenia było poszerzenie wiedzy i świadomości sprzedawców w zakresie regulacji prawnych związanych z zasadami sprzedaży i podawania napojów alkoholowych, zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Podczas którego nawiązano również do zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim oraz wskazano jak skutecznie odmówić sprzedaży alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym oraz jakich dokumentów żądać celem upewnienia się czy osoba kupująca alkohol jest pełnoletnia. Wskazano również jakie sankcje grożą za sprzedaż alkoholu osobie nieletniej. Na rok 2021 zaplanowano kolejne szkolenie dla właścicieli punktów sprzedaży alkoholu i ich pracowników, celem poinformowania sprzedawców o konsekwencjach prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, a także zaplanowano rozdysponowanie materiałów edukacyjnych i kontrole punktów sprzedaży alkoholu.

Tabela nr 7**Kontrol punktów sprzedaży alkoholu na terenie Gminy Dźwierzuty w latach 2016– 2020**

Rok	Liczba kontrolowanych punktów sprzedaży
2016	8
2017	9
2018	6
2019	5
2020	0 (z uwagi na panującą pandemię)

Dostępność terytorialna (czyli gęstość sieci sprzedaży), godzinowa i cenowa alkoholu bezpośrednio wpływa na poziom jego konsumpcji i wielkość problemów zdrowotnych i społecznych, a relacje te są przedmiotem badań zarówno w Polsce jak i w świecie. Alkohol nie jest takim samym towarem jak inne towary i nie podlega zasadom wolnego rynku. Przykładem środków reglamentacyjnych jest m.in. limitowanie zezwoleń na sprzedaży napojów alkoholowych, wydawanie zezwoleń na sprzedaż alkoholu i pobieranie opłat, ograniczenia dotyczące reklamy, zakaz sprzedaży osobom nieletnim, procedura zobowiązania do leczenia odwykowego, zasady usytuowania punktów sprzedaży alkoholu.

Tabela nr 8**Ilość limitowanych punktów sprzedaży napojów zawierających powyżej 4,5 % alkoholu na terenie Gminy Dźwierzuty w latach 2016-2017**

Lp.	Punkty sprzedaży napojów alkoholowych	2016	2017
1	Przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży	50	50
2	Przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży	10	10

Tabela nr 9**Maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie Gminy Dźwierzuty zgodnie z podjętą Uchwałą Nr XL/347/18 Rady Gminy Dźwierzuty z dnia 19.07.2018 r.**

L.p.	MAKSYMALNA LICZBA ZEZWOLEŃ NA SPRZEDAŻ ALKOHOLU		
1.	Przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży	Zawierających do 4.5% zawartości alkoholu oraz na piwo	35
		Zawierających powyżej 4,5 % do 18 % zawartości alkoholu (z wyjątkiem piwa)	35
		Zawierających 18% zawartości alkoholu	30

2	Przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży	Zawierających do 4.5% zawartości alkoholu oraz na piwo	15
		Zawierających powyżej 4,5 % do 18 % zawartości alkoholu (z wyjątkiem piwa)	10
		Zawierających 18% zawartości alkoholu	10

Miejsca sprzedaży i podawania napojów alkoholowych na terenie Gminy Dźwierzuty nie mogą być usytuowane na terenie:

- a) obiektów sportowych,
- b) plaż i kąpielisk,
- c) obiektów kultu religijnego,
- d) podmiotów udzielających świadczeń zdrowotnych,
- e) Gminnego Ośrodka Kultury w Dźwierzutach,
- f) Gminnej Biblioteki Gminnej w Dźwierzutach.

Miejsca sprzedaży i podawania napojów alkoholowych nie mogą być usytuowane w odległości mniejszej niż 25 metrów od granicy terenu obiektów sportowych, obiektu kultu religijnego oraz terenu szkół i innych zakładów i placówek oświatowo – wychowawczych oraz opiekuńczych.

Odległość tj. 25 m mierzy się od wejścia lub wyjścia z terenu chronionego do wejścia do punktu sprzedaży lub podawania napojów alkoholowych, najkrótszą drogą dojścia ciągiem dróg publicznych, którą możliwe jest dotarcie do punktu.

Tabela nr 10

Wielkość i struktura sprzedaży alkoholu w latach 2016-2020

Lp	Punkty sprzedaży napojów alkoholowych	2016		2017		2018		2019		2020	
		Sklepy	Punkty gastronomiczne	Sklepy	Punkty gastronomiczne	Sklepy	Punkty gastronomiczne	Sklepy	Punkty gastronomiczne	Sklepy	Punkty gastronomiczne
1	Alkohole do 4,5 % oraz piwo	28	6	28	6	24	6	23	6	21	5
2	Alkohole powyżej 4,5% do 18 %	25	3	26	3	23	4	21	3	21	3

3	Powyżej 18 % alkoholu	19	1	21	2	18	3	17	2	17	1
---	--------------------------	----	---	----	---	----	---	----	---	----	---

Tabela nr 11

Wydane postanowienia na sprzedaż alkoholu przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dźwierzutach w latach 2016 -2020

Rok	Liczba postanowień
2016	13
2017	3
2018	4
2019	6
2020	10

Analizując badania przeprowadzone na terenie Gminy Dźwierzuty można wyciągnąć następujące wnioski:

- Niepokojącym zjawiskiem wśród mieszkańców Gminy Dźwierzuty jest przekroczenie spożycia dziennej standardowej porcji alkoholu,
- Część mieszkańców Gminy Dźwierzuty nie ma świadomości nt. szkodliwości alkoholu dla zdrowia,
- Znaczna część mieszkańców wykonywała swoje obowiązki pod wpływem alkoholu,
- Istotny problem w Gminie Dźwierzuty stanowi prowadzenie pojazdów przez osoby pod wpływem alkoholu,
- Z zebranych opracowań i danych wynika, że osoby niepełnoletnie i pod wpływem alkoholu mogą kupić alkohol na terenie gminy,
- Z przedstawionych danych wynika, że część mieszkańców gminy było świadkami spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży, a co 10 respondent nie ma wiedzy na temat szkodliwości picia alkoholu w ciąży na rozwój dziecka,
- Z zebranych danych wynika, że jest wielu uczniów niepełnoletnich, którzy mają za sobą inicjację alkoholową,
- Część mieszkańców gminy nie wie czy profilaktyka w gminie jest skuteczna oraz gdzie mogą skorzystać z pomocy,
- Wiedza nieletnich dotycząca miejsc, gdzie w razie problemów wynikających ze spożycia alkoholu mogą otrzymać pomoc jest niewielka,
- Część rodziców, którzy mają wiedzę, że ich dziecko spożywa alkohol nie zareagowało na ten fakt,
- Analiza wyników przeprowadzonego pod kątem spożywania alkoholu w obrębie sklepów badania pozwala stwierdzić, że problem ten jest widoczny,

- W Gminie Dźwierzuty liczba zleceń przeprowadzenia badania i wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu oraz liczba wniosków kierowanych do Sądu o orzeczenie obowiązku leczenia odwykowego w latach 2016- 2020 nieznacznie spada,
- Liczba środowisk z problemem alkoholowym objętych pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dźwierzutach w latach 2016 -2020 nie uległa znacznej zmianie,
- Na terenie Gminy Dźwierzuty w ostatnich latach spadła liczba założonych Niebieskich Kart,
- Mieszkańcy Gminy Dźwierzuty wykazują zainteresowanie do korzystania z porad prawnych i terapeutycznych w Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnym,

Diagnoza problemów społecznych ukazała skalę problemów uzależnień społecznych na terenie gminy.

Biorąc pod uwagę powyższe wyniki badań możemy stwierdzić, że problem spożywania alkoholu wśród mieszkańców gminy Dźwierzuty występuje w znacznym natężeniu – spożywanie alkoholu zadeklarowało większość respondentów i znaczna część spośród nich, sięga po niego w sposób wskazujący na picie szkodliwe lub uzależnienie. Badanie wykazało występujący na terenie Gminy problem wykonywania obowiązków służbowych oraz prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.

Działania badawcze doprowadziły do zidentyfikowania problemów uzależnień wśród różnych grup (dzieci, młodzież, dorosłych mieszkańców, sprzedawców). Przeprowadzone badania zidentyfikowały przyczyny i czynniki wywołujące sytuacje problemowe, określiły skalę i zakres problemów uzależnień oraz zidentyfikowały skutki występujących problemów.

Aby rozwiązać istniejące problemy Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podejmie szereg działań w celu wyjaśnienia sytuacji problemowej i złagodzenia jej skutków.

Ważnym działaniem ze strony komisji będzie przeprowadzenie różnorodnych kampanii profilaktycznych dotyczącej negatywnych skutków nadużywania alkoholu (zdrowotnych, społecznych i prawnych) kierowanych do różnych grup społecznych, zarówno do dzieci, młodzieży jak i dorosłych, do sprzedawców alkoholu, kobiet w ciąży i kierowców. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty i bilbordy. Wykorzystane zostaną również tablice informacyjne w miejscach publicznych, np. Ośrodku Pomocy Społecznej, ośrodkach zdrowia, parafii, punkcie konsultacyjnym, szkołach itp.

Istotne jest kontynuowanie prowadzonych działań profilaktycznych i edukacyjnych na terenie gminy, które obejmują wszystkie grupy mieszkańców. Należy podkreślić, że skuteczne rozwiązywanie problemów alkoholizmu zależy nie tylko od podmiotów i instytucji, które działają

w tym zakresie, lecz także od społeczności lokalnej. Działania będą polegać przede wszystkim na dostarczaniu informacji o możliwych formach poszukiwania pomocy oraz funkcjonujących w tym zakresie instytucjach. Kolejnym działaniem ze strony komisji będzie zorganizowanie szkolenia dla sprzedawców napojów alkoholowych i przeprowadzenie kontroli punktów sprzedaży alkoholu. Istotnym działaniem jest również przeszkolenie członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy oraz nauczycieli ze szkół z terenu gminy zajmującymi się profilaktyką w szkole, ponieważ ważne jest zwrócenie szczególnej uwagi na wsparcie kadry pracującej w instytucjach pomocowych, szczególnie w zakresie rozwijania ich kompetencji i umiejętności w zakresie nowoczesnych form pomocy pracy z rodzinami borykającymi się z problemem uzależnienia od alkoholu. Profesjonalna pomoc pomoże zmniejszyć skutki związane z występowaniem problemu alkoholowego w rodzinie na poziomie społeczności lokalnej. Inną formą działań korzystnie wpływających na poprawę skuteczności i efektywności prowadzonych działań profilaktycznych jest inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze uzależnień, oprócz podnoszenia kompetencji i kwalifikacji kadry specjalistów, rekomenduje się również angażowanie tych podmiotów w prowadzone kampanie społeczne i działalności edukacyjne na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom. Należy także kontynuować lub wprowadzić do szkół programy rekomendowane tj. Fantastyczne możliwości, Program Domowych Detektywów itd. Również ważne jest przeprowadzenie działań informacyjnych dotyczących podwyższenia świadomości dzieci i młodzieży na temat instytucji pomocowych oraz uwrażliwienie rodziców poprzez działania edukacyjne na problem alkoholowy wśród dzieci i młodzieży poprzez przeprowadzanie zajęć z zakresu szkodliwości alkoholu. Działania profilaktyczne na terenie gminy będą mieć charakter długofalowy i różnorodny. Zdecydowanie korzystnym działaniem jest edukowanie mieszkańców poprzez różnego rodzaju akcje ulotkowe lub plakatowe. Specjalistycznym wsparciem będą objęci mieszkańcy oraz rodziny borykające się z problemem alkoholowym. Alkoholizm oraz przemoc domowa to jedne z najważniejszych problemów społecznych, które dotyczą gminę w opinii jej mieszkańców. Rodzinom z problemem alkoholowym zostaną zaproponowane warsztaty oraz spotkania, podczas których mogliby uzyskać wsparcie i wzmacniać swój autorytet wychowawczy pod okiem psychologów, terapeutów i pedagogów. Zaplanowano również na terenie gminy przeprowadzenie lokalnej kampanii uwrażliwiającej na szkodliwość alkoholu oraz zachęcającej do ograniczenia jego nadmiernego spożycia. Dostęp do różnorodnych zajęć na terenie gminy, umożliwi pozytywną organizację czasu wolnego mieszkańców. Ważne jest, aby pamiętać o zapewnieniu łatwego dostępu do źródeł informacji, przeznaczonych dla osób szukających wsparcia, dotkniętych problemem uzależnienia lub przemocy.

II. DIAGNOZA ZASOBÓW UMOŻLIWIAJĄCYCH PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI PROFILAKTYCZNEJ I TERAPEUTYCZNEJ

Na terenie Gminy Dźwierzuty nie istnieje samodzielna placówka odwykowa. Mieszkańcy Gminy mogą korzystać z porad i terapii w Przychodni Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia w Szczytnie, Oddziału Odwykowego Wojewódzkiego Zespołu Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie oraz Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku.

Gmina Dźwierzuty nie posiada przeszkolonej kadry w zakresie terapii uzależnień, jednakże mieszkańcy Gminy Dźwierzuty korzystają z fachowych porad w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz Osób Uzależnionych i Współuzależnionych przy Urzędzie Gminy, gdzie dyżury pełni certyfikowany terapeuta uzależnień ze Szczytna w każdy poniedziałek miesiąca oraz radcy prawni w każdy wtorek miesiąca. Terapeuta uzależnień ze Szczytna prowadził również grupę wsparcia dla osób uzależnionych w każdą środę miesiąca. Z kolei osoby z przygotowaniem pedagogicznym prowadzili zajęcia profilaktyczne z elementami socjoterapii w wybranych świetlicach wiejskich na terenie gminy oraz prowadzone były zajęcia sportowe z elementami profilaktyki. Ze względu na chęć uczestnictwa mieszkańców Gminy Dźwierzuty w powyższych przedsięwzięciach zaplanowano również takie działania w roku 2021 r.

W Gminie Dźwierzuty w roku 2020 r. funkcjonowały:

- a) Grupa wsparcia dla osób uzależnionych i dla dorosłych dzieci alkoholików w Dźwierzutach – spotkania odbywały się raz w tygodniu (środa) do III/2020 r. Z uwagi na panującą pandemię koronawirusa odstąpiono od prowadzenia od grupy wsparcia.
- b) Punkt Konsultacyjno – Informacyjny dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz Osób Uzależnionych i Współuzależnionych – dyżury terapeuty uzależnień pełnione raz w tygodniu (poniedziałek) oraz porady prawne – dyżury radcy prawnego pełnione raz w tygodniu (wtorek).

W związku z koniecznością przeciwdziałania zagrożeniom związanym z COVID-19 od III/2020 r. do odwołania zmieniła się forma udzielania porad terapeutycznych i porad prawnych w Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnych w Dźwierzutach dla osób uzależnionych, współuzależnionych i ofiar przemocy. Porady terapeutyczne udzielane są zdalnie (telefonicznie) w każdy poniedziałek w godzinach 7.45 do 9.45. Natomiast osoby zainteresowane uzyskaniem porady prawnej proszone są o przygotowanie stosownego zapytania (z uwzględnieniem przedstawienia stanu faktycznego) w formie e-mail i przesłania je na adres kancelarii lub ośrodka pomocy społecznej (dane kontaktowe podane na stronie internetowej).

III. CELE PROGRAMU

Podstawowym celem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest profilaktyka uzależnień, czyli zapobieganie powstawaniu problemów alkoholowych, ograniczanie rozmiarów już istniejących problemów związanych z nadużywaniem alkoholu. Ponadto warto wspomnieć, że suma szkód powodowanych przez osoby nieuzależnione jest często większa niż suma szkód powodowanych przez alkoholików. Inaczej mówiąc, najczęściej problemów związanych z alkoholem powodują osoby nieuzależnione od alkoholu i to one stanowią największą grupę w społeczeństwie. A to z kolei oznacza, że celem działań podejmowanych przez Gminę Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dźwierzutach jest zmniejszenie problemów powodowanych przez alkohol w całej populacji gminy, a nie tylko w grupie podwyższonego ryzyka (choć prawdą jest, że najbardziej narażone na wystąpienie szkód są osoby pijące najczęściej). Innymi słowy, działania podejmowane przez gminę Dźwierzuty na rzecz ograniczenia szkód powodowanych przez alkohol skierowane będą do wszystkich mieszkańców – również tych niepijących. Będą skierowane do osób dorosłych, ale i do nastolatków, do kierowców i do kobiet w ciąży, do sprzedawców alkoholu i do dzieci. Mylące może być pojmowanie problemów alkoholowych w kategoriach patologii społecznej i marginesu społecznego. Polityka wobec alkoholu, dotyczy całej populacji, a nie tylko stosunkowo wąskiej, w porównaniu z całą gminą, grupy osób uzależnionych.

Cele programu będą realizowane poprzez:

1. Priorytetowe traktowanie działań i decyzji służących profilaktyce uzależnień i rozwiązywania problemów alkoholowych.
2. Podejmowanie działań zmierzających do zmniejszenia rozmiarów aktualnie istniejących problemów alkoholowych na terenie Gminy Dźwierzuty.
3. Podejmowanie działań mających na celu zmianę zachowań i postaw społecznych mieszkańców w sytuacjach związanych ze spożywaniem napojów alkoholowych.
4. Podejmowanie działań profilaktycznych kierowanych do dzieci i młodzieży, w celu opóźnienia inicjacji alkoholowej.
5. Utrwalenie postaw abstynenckich w środowisku dzieci i młodzieży w zakresie szkód wynikających ze spożywania alkoholu,
6. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych.
7. Ochrona rodziny przed przemocą.
8. Zmniejszanie przypadków naruszania prawa w obrocie napojami alkoholowymi.
9. Prowadzenia działań w kierunku integracji osób uzależnionych.
10. Promowanie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych.
11. Podejmowanie inicjatyw dotyczących problemów rodziny, w tym włączenie w obchody

Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

12. Zwiększenie świadomości społecznej na temat zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu.
13. Wspieranie działań profilaktycznych prowadzonych w placówkach oświatowych.
14. Podnoszenie kwalifikacji z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych wśród osób pracujących na rzecz środowiska lokalnego.
15. Zwiększenie oferty alternatywnych form spędzania wolnego czasu.
16. Monitorowanie działań profilaktycznych podejmowanych na terenie gminy.
17. Zmniejszanie negatywnych skutków zaniedbywania dzieci, zapobieganie powstawaniu problemów uzależnień i przemocy domowej.

IV. GŁÓWNE STRATEGIE I DZIAŁANIA (zgodne z Narodowym Programem Zdrowia)

1. Rozwijanie edukacji:

- prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych, w tym kampanii edukacyjnych, dotyczących ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia,
- prowadzenie działań edukacyjnych dla dorosłych w zakresie szkód wynikających ze spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież (tj. wywiadówki profilaktyczne, warsztaty profilaktyczne, program edukacyjno – interwencyjny "Szkoła dla rodziców"),
- prowadzenie działań edukacyjnych poprzez edukację zdrowotną dostosowaną do potrzeb różnych grup społeczeństwa, a w szczególności dzieci, młodzieży i osób starszych,
- zorganizowanie zajęć profilaktycznych z elementami socjoterapii (w przypadku zniesienia obostrzeń związanych z panującą pandemią koronawirusa),

2. Zwiększenie dostępności i jakości szkolnych i środowiskowych programów profilaktycznych z uwzględnieniem programów zaadresowanych do:

- rodziców w zakresie podnoszenia ich kompetencji wychowawczych w zakresie zagrożeń i konsekwencji używania środków psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży, w tym "szkoła dla rodziców" i wywiadówki profilaktyczne,
- sprzedawców w zakresie odpowiedzialności prawnej i etycznej związanej z handlem alkoholem.
- nauczycieli w zakresie profilaktyki uzależnień oraz finansowanie uzyskania certyfikatu do prowadzenia rekomendowanych programów profilaktycznych przez nauczycieli tj. Fantastyczne Możliwości, Program Domowych Detektywów, Archipelag Skarbów,

Przyjaciele Zippiego oraz wszystkich innych programów znajdujących się w bazie programów rekomendowanych,

3. Szkolenie profesjonalistów w zakresie nowoczesnych metod rozwiązywania problemów alkoholowych.

- podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z używania alkoholu, w tym w zakresie przeciwdziałania przemocy (konferencje, szkolenia, warsztaty),
- udział pedagogów, nauczycieli, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, członków zespołów interdyscyplinarnych w szkoleniach, seminariach i konferencjach z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych,
- podnoszenie kompetencji osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie skutecznych oddziaływań profilaktycznych oraz udzielających pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym (konferencje, szkolenia, warsztaty),
- szkolenia dla różnych grup zawodowych realizowane przez uprawnione do tego instytucje i specjalistów, w zależności od potrzeb,
- dofinansowywanie szkoleń i kursów w zakresie pracy socjoterapeutycznej dla pedagogów i nauczycieli oraz finansowanie szkoleń, kursów dla osób prowadzących zajęcia profilaktyczne z elementami socjoterapii,
- prenumerata lub zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji, czy też materiałów multimedialnych, w celu wspierania rozwoju zawodowego i kompetencji osób pracujących zawodowo w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

4. Diagnozowanie i badanie zjawisk związanych z używaniem alkoholu:

- monitorowanie poziomu i struktury spożycia oraz dostępności alkoholu,
- rozpoznawanie i diagnozowanie środowiska – ankietowanie dzieci i młodzieży w zakresie problematyki uzależnień i jej rozmiarów w placówkach oświatowych,
- inicjowanie, wspieranie i prowadzenie badań dotyczących problemów wynikających z używania alkoholu, w tym przemocy w rodzinie (diagnoza problemów społecznych, ewaluacja zachowań ryzykownych w szkołach na terenie gminy),

5. Podejmowanie działań i czynności zmierzających do podjęcia leczenia odwykowego wobec osób nadużywających alkoholu i powodujących rozkład życia rodzinnego, demoralizację nieletnich, systematycznie zakłócających spokój i porządek publiczny, a w szczególności:

- przeprowadzanie rozmów motywujących z osobami mającymi problem z nadużywaniem alkoholu do podjęcia leczenia,
- współpraca z rodzinami osób mającymi problem alkoholowy (rozmowy motywujące, rozmowy wspierające, działania informacyjne itp.)
- analiza akt osób nadużywających spożywanie alkoholu,
- współpraca z instruktorem terapii uzależnień, który udziela porad w Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnym przy UG Dźwierzuty,
- zlecanie badań i wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu,
- kierowanie wniosków do sądu o wszczęcie postępowania w zakresie orzeczenia obowiązku leczenia odwykowego w zakładzie lecznictwa odwykowego,
- kierowanie wniosków do sądu o wszczęcie postępowania w zakresie orzeczenia obowiązku leczenia odwykowego w zakładzie lecznictwa odwykowego z dozorem kuratora,
- ponoszenie kosztów sądowych w związku z prowadzonymi procedurami zobowiązania do leczenia odwykowego,
- kierowanie wniosków do sądu o wgląd w sytuację rodziny,
- uczestniczenie w pracach zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

6. Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin poprzez:

- informowanie osób uzależnionych o istniejących placówkach ambulatoryjnych i ośrodkach terapeutycznych,
- pomoc osobom uzależnionym w szybkim podjęciu leczenia (kierowanie, motywowanie, edukacja, wspieranie psychiczne, porady prawne, porady terapeutyczne),
- pomoc dla dorosłych członków rodzin z problemem alkoholowym oraz dotkniętym przemocą w ramach prac Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego,
- wspieranie i rozwijanie istniejącego Gminnego Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego celem szerokiej dostępności do profesjonalnej pomocy terapeutycznej i prawnej oraz psychologicznej,
- działania zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania leczeniu, w tym kierowanie na leczenie odwykowe i finansowanie badań w tym zakresie.

- udzielenie wsparcia i pomocy osobom po zakończeniu terapii odwykowej oraz ich rodzinom poprzez prowadzenie zajęć w grupie wsparcia.
- bieżąca współpraca z poradniami i ośrodkami leczenia odwykowego oraz Sądem Rejonowym w Szczytnie – III Wydział Rodzinny i Nieletnich,
- zwiększenie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla członków rodzin z problemem alkoholowym (porady dla osób współuzależnionych, DDA)
- zwiększenie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym,
- w przypadku zniesienia obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa, dalsze prowadzenie zajęć profilaktycznych z elementami socjoterapii w świetlicach wiejskich na terenie gminy (zatrudnienie osoby prowadzącej, zakup materiałów niezbędnych do prowadzenia zajęć, sfinansowanie wycieczki dla osób systematycznie uczęszczających na zajęcia)

7. Udzielenie rodzinom w którym występują problemy alkoholowe - pomocy psychospołecznej i prawnej oraz ochrony przed przemocą w rodzinie poprzez:

- wspomaganie działalności świetlic socjoterapeutycznych, środowiskowych i wiejskich (w przypadku zniesienia obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa),
- organizacja pozalekcyjnych zajęć sportowych o charakterze profilaktycznym oraz dofinansowanie różnych form zajęć sportowo – rekreacyjnych i edukacyjnych (w przypadku zniesienia obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa),
- dofinansowywanie zajęć i programów socjoterapeutycznych oraz profilaktycznych dla dzieci z rodzin z problemami alkoholowymi lub przemocą w rodzinie,
- organizowanie i dofinansowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży z rodzin, w których występują problemy alkoholowe i przemoc w rodzinie (w przypadku zniesienia obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa oraz zebrania osób chętnych do udziału w wypoczynku)
- organizowanie i finansowanie warsztatów, prelekcji i pogadanek,
- pomoc prawna dla osób współuzależnionych i dotkniętych przemocą w ramach prac Punktu Konsultacyjno – Informacyjnego,
- rozpowszechnianie informacji o możliwości skorzystania z programu korekcyjno - edukacyjnego dla sprawców przemocy w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Szczytnie,
- organizowanie dnia otwartych drzwi w ramach kampanii BIAŁA WSTAŻKA podczas którego dyżur pełnić będą pracownicy socjalni, dzielnicowy, członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dźwierzutach celem pomocy,

poinformowania na temat procedury Niebieska Karta oraz doinformowania na temat praw przysługujących osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.

8. Współpraca z zespołem interdyscyplinarnym w zakresie procedury "Niebieska Karta"

- organizowanie i finansowanie dla przedstawicieli służb i instytucji działających na rzecz ochrony rodzin przed przemocą szkoleń obejmujących zagadnienia dotyczące specyfiki zjawiska przemocy w rodzinie, konsekwencji doznawania przemoc w rodzinie, funkcjonowania osób doznających przemocy i stosujących przemoc,
- organizowanie i finansowanie szkoleń i warsztatów przygotowujących do kontaktu z członkami rodzin z problemem alkoholowym, w którym dochodzi do przemocy, a także pozwalających na analizę osobistych postaw wobec ofiar i sprawców przemocy, a także przekonań na temat zjawiska przemocy w rodzinie,
- organizowanie i finansowanie szkoleń i konferencji dotyczących obowiązujących procedur (w tym procedury "Niebieskiej Karty") i współpracy służb działających na rzecz zatrzymania przemocy i poprawy sytuacji w rodzinie.
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – działania prowadzące do ograniczenia skali

przemocy w rodzinie poprzez profilaktykę i edukację oraz wsparcie osób doświadczających przemocy.

- zwiększenie dostępności i podniesienie jakości pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym,
- upowszechnianie informacji nt. lokalnej oferty pomocy dla członków rodzin z problemem przemocy, w szczególności z problemem alkoholowym np. poprzez kampanie i ulotki,
- upowszechnianie informacji o miejscach w lokalnej społeczności, w których świadczona jest pomoc medyczna, psychologiczna, prawna, socjalna oraz zawodowa osobom dotkniętym przemocą, za pomocą ulotek, plakatów, broszur i stron internetowych.
- prowadzenie lokalnych kampanii informacyjnych i edukacyjnych na temat zjawiska przemocy w rodzinie, w tym przemoc wobec dzieci.
- organizowanie spotkań, pikników, festynów dla rodzin, dotyczących wychowania dzieci bez przemocy, alkoholu, dopalaczy i innych używek,
- włączanie się w ogólnopolskie akcje/kampanie społeczne mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- zwiększenie świadomości dorosłych mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców oraz przy wykorzystaniu strategii informacyjnej,

zarówno w środkach masowego przekazu, jak i w społeczności lokalnej.

- prowadzenie lokalnych kampanii społecznych, które będą obalać mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, a także będą opisywać mechanizmy przemocy i uświadamiać ich społeczną szkodliwość.

9. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii a w szczególności dzieci i młodzieży poprzez:

- wspieranie placówek oświatowych w działaniach wpisanych w szkolny program profilaktyczny,
- przeprowadzenie działań o możliwie najszerszym spektrum, docierającym do wszystkich dzieci i młodzieży, w celu obniżenia liczby uczniów inicjujących we wczesnych latach picie alkoholu. Skuteczne mogą okazać się np. tematyczne godziny wychowawcze, w czasie których opiekunowie będą podejmować działania profilaktyczne: warsztaty edukacyjne, wykorzystanie źródeł multimedialnych, spotkania z ekspertami np. osobami pracującymi z osobami uzależnionymi lub zajęcia wspierające uczniów w rozwijaniu konstruktywnych form radzenia sobie w trudnych sytuacjach,
- zastosowanie w działaniach profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży strategii informacyjnej, w celu poszerzenia ich wiedzy na temat przyczyn i konsekwencji picia alkoholu oraz umożliwienia młodym ludziom, podejmowania racjonalnych wyborów, popartych znajomością zagadnień związanych z używaniem napojów wysokoprocentowych.
- przeprowadzenie zajęć profilaktycznych w szkołach (wśród starszych uczniów), poświęconych bezpieczeństwu na drogach, z uwzględnieniem właściwych zachowań i postaw wobec uczestnictwa w ruchu drogowym pod wpływem napojów alkoholowych,
- przeprowadzenie szkoleń dla rodziców podczas których przekazana im będzie wiedza, na temat problemu picia alkoholu, skutków wczesnej inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz możliwości jej zapobiegania. Ryzykowne może być przyzwolenie rodziców na spożywanie przez ich dzieci alkoholu nawet jeśli wydaje im się, że to kontrolują. Przeszkolenie rodziców w zakresie reagowania, w przypadku spożywania alkoholu przez dziecko.
- realizacja programów profilaktycznych, informacyjnych, terapeutycznych, spektakli teatralnych i warsztatów o tematyce profilaktycznej dla dzieci i młodzieży ze szkół z terenu gminy,
- włączanie się w organizowanie form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży poprzez dofinansowywanie wycieczek i kolonii na których realizowane są programy profilaktyczne i edukacyjne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy wśród rówieśników lub

podejmowane są inne działania o charakterze profilaktycznym (w przypadku zniesienia obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa),

- wspieranie i finansowanie zajęć profilaktycznych z elementami socjoterapii w celu zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży (w przypadku zniesienia obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa),
- włączenie się w organizowanie form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży poprzez dofinansowanie działalności świetlic wiejskich (w przypadku zniesienia obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa),
- finansowanie kolonii profilaktycznych, jako elementy oddziaływań profilaktycznych (w przypadku zniesienia obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa),
- współudział w organizowaniu lokalnych imprez profilaktycznych w szczególnie sposób eksponujących “zdrowy styl życia”,
- udział w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych,
- przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia (m.in. poprzez rozpowszechnianie wśród mieszkańców ulotek, broszur lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty i bilbordy oraz wykorzystanie tablic informacyjnych w miejscach publicznych, np. Ośrodka Pomocy Społecznej, ośrodkach zdrowia, parafii, punkcie konsultacyjnym, szkołach itp.)
- przeprowadzenie kampanii informującej o skutkach picia w ciąży, zapoznanie mieszkańców z tematyką FAS – alkoholowego zespołu płodowego oraz uświadomienie kobietom w ciąży konieczności unikania nawet śladowych ilości alkoholu,
- przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami,
- kontynuowanie ścisłej współpracy z policją, na przykład w celu rozpowszechniania przez nich ulotek, broszur i materiałów edukacyjnych podczas kontroli drogowych na temat wpływu alkoholu na organizm.
- podjęcie działań skierowanych zarówno do pracodawców jak i pracowników, których celem będzie przedstawienie konsekwencji prawnych podejmowania pracy w stanie nietrzeźwym oraz zagrożeń wynikających z takiej sytuacji.
- informowanie o problemach i szkodach oraz zachowaniach ryzykownych związanych z spożywaniem alkoholu, konsekwencjach tych zachowań, a także metodach leczenia i zapobiegania szkodom zdrowotnym i społecznym w tym zakresie,

- stałe rozpowszechnianie informacji z zakresu rozwiązywania problemów społecznych na przykład poprzez umieszczanie informacji na stronie internetowej Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dźwierzutach,
- zwiększanie świadomości społecznej na temat zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu – rozpowszechnianie informacji o działaniach profilaktycznych i terapeutycznych na terenie gminy,
- upowszechnianie informacji dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości przeciwdziałania przemocy w rodzinach, w szczególności z problemem alkoholowym,
- promocja zdrowego stylu życia, trzeźwości i abstynencji,
- zakup materiałów edukacyjnych i innych niezbędnych do prowadzenia zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień,
- doposażenie świetlic w niezbędny sprzęt do prowadzenia zajęć pozalekcyjnych jako elementu oddziaływań profilaktycznych,

10. Kontrolowanie punktów sprzedaży alkoholu i podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13-15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi poprzez :

- dokonywanie analizy prawdopodobieństwa naruszenia prawa w ramach wykonywania działalności gospodarczej przez podmioty prowadzące sprzedaż napojów alkoholowych (na podstawie art. 47.1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców)
- prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych, w tym kampanii edukacyjnych, dotyczących ryzyka szkód wynikających ze spożywania alkoholu dla konsumentów i ich otoczenia poprzez szkolenia dla sprzedawców,
- kontrolowanie zasad prowadzenia sprzedaży alkoholu oraz szczególna ochrona ludzi młodych przed wpływem działań marketingowych,
- zapewnienie skutecznego przestrzegania prawa w zakresie produkcji, dystrybucji reklamy i promocji oraz spożywania napojów alkoholowych,
- podejmowanie działań interwencyjnych wobec podmiotów prowadzących promocję i reklamę napojów alkoholowych, a w szczególności reklamę skierowaną do młodzieży,
- systematyczne kontrolowanie dostępności alkoholu, a w szczególności w zakresie przestrzegania zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim oraz podniesienie efektywności egzekwowania prawa w przypadku naruszenia zasad obrotu alkoholami oraz handlu poza legalną siecią punktów sprzedaży.
- prowadzenie systematycznych działań kontrolnych i interwencyjnych przez członków GKRPA w punktach sprzedaży alkoholu w zakresie posiadania aktualnych zezwoleń i opłat

na sprzedaż napojów alkoholowych,

- nasilenie kontroli przedsiębiorców pod kątem prawidłowości oświadczeń o wartości sprzedaży napojów alkoholowych,
- zapoznanie pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych z procedurą skutecznej odmowy, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawcy z policją.
- opiniowanie przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych,
- dostarczenie właścicielom punktów sprzedaży alkoholu kompletu przepisów dotyczących zasad związanych z obrotem alkoholem np. w formie ulotek

11. Wspomaganie działalności instytucji i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych

- upowszechnianie i wspieranie oraz dofinansowanie różnorodnych form spędzania wolnego czasu i innych imprez,
- włączenie się w akcje na rzecz promocji zdrowia, prowadzone przez szkoły, ośrodek kultury, parafie, rady sołeckie na terenie Gminy Dźwierzuty,
- podejmowanie innych działań wynikających z bieżącej analizy sytuacji,
- inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień,

Inicjatorem działań określonych w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zwana dalej Komisją, natomiast podmiotem odpowiedzialnym za realizację Gminnego Programu na rok 2021 jest Przewodniczący Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dźwierzutach. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dźwierzutach w celu realizacji programu będzie podejmowała współpracę z:

- Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Dźwierzutach,
- Poradnią Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnienia w Szczytnie,
- Punktem Konsultacyjno – Informacyjnym przy UG w Dźwierzutach (pomoc terapeutyczna, pomoc prawna),
- Radą Gminy Dźwierzuty,
- Sądem Rejonowym w Szczytnie,
- Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej,
- Placówkami Oświatowymi na terenie Gminy Dźwierzuty,

- Gminnym Ośrodkiem Kultury w Dźwierzutach,
- Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Komendą Powiatową Policji w Szczytnie,
- Prokuraturą Rejonową w Szczytnie,
- Parafiami na terenie Gminy Dźwierzuty,
- Sołectwami,
- OSP

Celem działań podejmowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dźwierzutach oraz współpracującymi z nią instytucjami jest zmniejszenie różnych problemów powodowanych przez alkohol w całej populacji, a nie tylko w grupie podwyższonego ryzyka (choć prawdą jest, że najbardziej narażone na występowanie szkód są osoby pijące najwięcej). Innymi słowy, działania podejmowane przez gminę na rzecz ograniczenia szkód powodowanych przez alkohol skierowane będą do wszystkich mieszkańców – również tych niepijących. Będą skierowane do osób dorosłych i do nastolatków, do kierowców i do pracodawców, do kobiet w ciąży, do sprzedawców napojów alkoholowych i do nauczycieli itp.

VI. OCZEKIWANE EFEKTY

1. Zwiększenie odsetka osób zobowiązanych do leczenia odwykowego.
2. Zwiększenie ilości kursów, szkoleń na temat problemów i szkód, zachowań ryzykownych związanych z piciem i nadużywaniem alkoholu.
3. Podniesienie kompetencji nauczycieli, rodziców – udział w/w w organizowanych szkoleniach, konferencjach i warsztatach.
4. Podniesienie wiedzy dzieci i młodzieży na temat uzależnień oraz korzystania z profesjonalnych ofert profilaktyki.
5. Wskazanie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania wolnego czasu bez używek, zdrowego stylu życia.
6. Podniesienie zakresu wiedzy liderów społeczności lokalnych, instytucji oświatowych, społecznych w zakresie metod rozwiązywania problemów alkoholowych.
7. Zwiększenie możliwości korzystania z profesjonalnych form pomocy dla osób uzależnionych.

VII. WYTYCZNE DO DZIAŁANIA

1. Kontrole sklepów mogą być prowadzone przez członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, wytypowanych pracowników Urzędu Gminy z udziałem policjanta.
2. Czynności kontrolne dokonuje się wyłącznie w obecności kontrolowanego, osoby zastępującej

kontrolowanego lub przez niego zatrudnionej. Kontrolowany ma obowiązek umożliwić dokonanie kontroli.

3. Z czynności kontrolnych powinien zostać sporządzony protokół. Protokół należy sporządzić w trakcie przeprowadzanej kontroli, który podpisują członkowie zespołu kontrolującego oraz właściciel punktu sprzedaży napojów alkoholowych lub osoba przez niego upoważniona obecna w czasie kontroli.
4. Zespół kontrolujący sprawdza czy przestrzegane są przepisy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w zakresie zakazu spożywania alkoholu w sklepie i na terenie przyległym do sklepu, czy w punkcie sprzedaży alkoholu widnieją informacje o szkodliwości alkoholu, o zakazie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych na kredyt lub pod zastaw, osobom do lat 18-tu oraz osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości; czy przestrzegane są warunki sprzedaży alkoholu określone w ustawie; czy punkt posiada aktualne zezwolenie na sprzedaż napojów alkoholowych; czy w terminie dokonano opłaty za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych; czy prowadzenie sprzedaży napojów alkoholowych jest zgodne z posiadanym zezwoleniem; czy przedsiębiorca posiada tytuł prawny do lokalu; czy przedsiębiorca zaopatruje się u producentów posiadających odpowiednie zezwolenia na sprzedaż hurtową napojów alkoholowych; czy prawidłowo wydzielono stoisko na sprzedaż alkoholu; czy reklama i promocja napojów alkoholowych ma odpowiednią formę i spełnia warunki określone w art. 13¹ ust. 1; czy przestrzegany jest zakaz sprzedaży napojów alkoholowych osobom nieletnim i osobom nietrzeźwym; czy prawidłowe są dane w oświadczeniach o wartości sprzedaży napojów alkoholowych,
5. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych stanowi część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Zadania wynikające z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dźwierzutach.
6. W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz podejmowanych zadań przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych funkcjonuje Gminny Program Zapobiegania Narkomanii, stanowiący odrębny dokument.
7. Przewodniczący planuje i organizuje prace Komisji.
8. Zasady działalności komisji oraz zadania Przewodniczącego, Sekretarza i członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych są określone w Regulaminie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
9. W przypadku nieobecności Przewodniczącego wyznacza on Sekretarza lub innego członka komisji do pełnienia jego obowiązków.
10. Upoważnia się Przewodniczącego Komisji do występowania do Wójta Gminy z wnioskami o

przeniesienie środków finansowych pomiędzy zadaniami i paragrafami wydatków w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

11. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przedkłada Radzie Gminy roczne sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

12. Wójt Gminy – w oparciu o projekt Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – przedkłada Radzie Gminy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok następny.

13. Członkom Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przysługuje zwrot środków za delegację (dojazd i powrót ze szkolenia) po przedłożeniu dokumentów potwierdzających dojazd oraz udział w szkoleniu.

VIII. ZASADY FINANSOWANIA PROGRAMU:

1. Finansowanie realizacji zadań wynikających z Gminnego Programu będzie dokonywane z rocznych opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wnoszonych przez prowadzących sprzedaż podmioty gospodarcze.
2. Środki finansowe zebrane z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych niewykorzystane w danym roku budżetowym, zostaną przeznaczone w następnym roku budżetowym na realizację programu.

IX. ZASADY WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH:

- a) Za udział w posiedzeniach komisji, kontrolach sklepów, rozmowach z osobami kierowanymi na leczenie oraz innych pracach komisji, członkowi Gminnej Komisji przysługuje wynagrodzenie w wysokości 150,00 zł. (brutto),
- b) Członkowi Gminnej Komisji przysługuje tylko jedno wynagrodzenie w danym dniu, bez względu na liczbę posiedzeń,
- c) Podstawę do wypłacenia wynagrodzenia stanowi podpisana lista obecności z posiedzenia Komisji.
- d) Sekretarzowi Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przysługuje wynagrodzenie miesięczne w wysokości 1 500,00 zł. (brutto).

Program może ulec modyfikacji w trakcie jego realizacji ze względu na zmianę potrzeb społecznych wynikających z diagnozy problemu oraz w przypadku zmiany zapisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi bądź innych aktów prawnych.

X. SPOSÓB MONITORINGU I EWALUACJI GMINNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH NA 2020 ROK

Monitoring i kontrola efektywności prowadzone będą poprzez:

1. Sprawozdania wewnętrzne dla: Rady Gminy Dźwierzuty
2. Sprawozdanie zewnętrzne dla: Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko – Mazurskiego - Ankieta PARPA G1;

Program został opracowany w oparciu o:

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2019 poz. 2277 ze zm.)
2. Ustawa z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (t.j. Dz.U. 2020 poz. 2207)
3. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (t.j. Dz.U. 2019 poz. 2365 ze zm.)
4. Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2016-2020 (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r.).
5. Informacje z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dźwierzutach.
6. Diagnozę Problemów Społecznych przeprowadzoną w pierwszej połowie 202 r. na terenie Gminy Dźwierzuty przez firmę Oficyna Profilaktyczna z Krakowa
7. Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2021 roku.

Opracowanie:

Sekretarz GKRPA – Wioletta Wacławska